

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач випускової кафедри

_____ Ельвіра ЛУЗІК

«__» _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ЗДОБУВАЧА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «БАКАЛАВР»

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 053 «Психологія»

Освітньо-професійна програма «Практична психологія»

Тема: «Особливості розвитку образу «Я-професійний» у майбутніх психологів»

Виконавець: здобувач групи ПП-426 Бондар Мілана Себастьянівна

Керівник: старший викладач Патруль Марія Вікторівна

Нормоконтролер: _____ Тамара МИХЕСВА

КИЇВ 2024

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет лінгвістики та соціальних комунікацій
Кафедра педагогіки та психології професійної освіти
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність 053 «Психологія»
ОПП «Практична психологія»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Ельвіра ЛУЗІК

«___» _____ 2024р.

ЗАВДАННЯ

на виконання кваліфікаційної роботи

Бондар Мілани Себастьянівни

1. Тема кваліфікаційної роботи «Особливості розвитку образу «Я- професійний» у майбутніх психологів» затверджена наказом ректора від 22.03.2024 р. №422/ст.

2. Термін виконання роботи: з 29.01.2024 до 16.06.2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до першого та другого розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків загальним обсягом 68 сторінки, з них обсяг основного тексту 45 сторінок, список використаних джерел нараховує 39 позицій.

4. Зміст пояснювальної записки: Вступ; Розділ 1. Теоретичний аналіз дослідження особливості розвитку образу «Я-професійний» у майбутніх психологів; Висновки до першого розділу; Розділ 2. Емпіричне дослідження образу «Я-професійний» у майбутніх психологів; Висновки до другого розділу; Висновки; Список використаних джерел та літератури; Додатки.

5. Перелік обов'язкового графічного (ілюстративного матеріалу): 5 таблиць та 8 рисунків.

6. Календарний план-графік:

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1.	Опрацювання та реферування літератури з теми дослідження. Визначення об'єкта і предмета дослідження	29.01.2024	29.01.2024
2.	Формулювання теми, мети, завдань дослідження. Написання вступу. Складання попереднього плану роботи. Узгодження з керівником	12.02.2024	13.02.2024
3.	Написання першого розділу. Подання керівникові на перевірку	25.03.2024	25.03.2024
4.	Написання другого розділу. Подання керівникові на перевірку	24.04.2024	26.04.2024
5.	Оформлення роботи. Подання керівникові на перевірку	01.05.2024	05.05.2024
6.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	22.05.2024	22.05.2024
7.	Опрацювання зауважень і виправлення недоліків	25.05.2024	26.05.2024
8.	Подання остаточного варіанта роботи на кафедру для перевірки на академічну доброчесність	27.05.2024	27.05.2024
9.	Подання кваліфікаційної роботи на рецензування	05.06.2024	05.06.2024
10	Захист роботи	10-13.06.2024	

7. Дата видачі завдання: «29» січня 2024 р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____ Марія ПАТРУЛЬ
(підпис керівника) (П.І.Б.)

Завдання прийняв до виконання _____ Мілана БОНДАР
(підпис випускника) (П.І.Б.)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи «Особливості розвитку образу «Я-професійний» у майбутніх психологів» 62 сторінок, 41 використаних джерел та літератури, 9 додатків.

Об'єкт дослідження – образ «Я-професійний».

Предмет – особливості розвитку образу «Я-професійний» у майбутніх психологів.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та емпіричному дослідженні особливостей розвитку образу «Я-професійний» у майбутніх психологів.

У кваліфікаційній роботі розкрито особливості розвитку образу «Я-професійний» у майбутніх психологів, виокремлено структурні компоненти образу «Я-професійний» у майбутніх психологів та проведено емпіричне дослідження вивчення особливостей розвитку образу «Я-професійний» на першому та четвертому курсах. Також надані практичні рекомендації щодо розвитку образу «Я професійний» у майбутніх психологів.

Практичне значення роботи полягає в тому, що результати дослідження, які були отримані, можуть слугувати теоретичною базою для формування професійної ідентичності у студентів під час навчання. Проведене емпіричне дослідження може слугувати даними для подальшого дослідження образу «Я - професійне» у майбутніх психологів. Практичні рекомендації щодо розвитку образу «Я професійний» у майбутніх психологів можуть бути використанні психологами, педагогами для роботи зі здобувачами вищої освіти.

ОБРАЗ Я, ОБРАЗ «Я-ПРОФЕСІЙНИЙ», МАЙБУТНІ ПСИХОЛОГИ, КОМПОНЕНТИ, ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВІ ЯКОСТІ.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ОБРАЗУ «Я-ПРОФЕСІЙНИЙ» У МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ.....	9
1.1. Психологічні особливості розвитку «Я-образ» у науковій літературі.....	9
1.2. Особливості формування образу «Я-професійний».....	11
1.3. Професіограма і професійно важливі якості психолога.....	14
Висновки до першого розділу.....	16
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОБРАЗУ «Я-ПРОФЕСІЙНИЙ» У МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ.....	18
2.1. Організація дослідження та обґрунтування вибору діагностичних методик.....	18
2.2. Аналіз та інтерпретація результатів емпіричного дослідження особливості розвитку образу «Я-професійний» у майбутніх психологів.....	23
2.3. Практичні рекомендації щодо розвитку образу «Я професійний» у майбутніх психологів	39
Висновки до другого розділу.....	40
ВИСНОВКИ.....	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	45
ДОДАТКИ.....	50

ВСТУП

Актуальність дослідження. В наш час створення власного образу особистості є нелегкою, проте дуже важливою задачею, оскільки це включає в себе різноманітні уявлення про себе людини. Це охоплює сприйняття самого себе в даний момент, бажане і потрібне становище, а також можливості у майбутньому. Під час здобуття фаху важливим етапом є формування адекватного професійного образу "Я", що є нелегким завданням у процесі професійного становлення особистості.

Підготовка сучасних фахівців, методи формування їхніх навичок та зміст освітньої діяльності постійно змінюються. Ці трансформації також впливають на процес навчання майбутніх психологів, який є складним і може викликати певні труднощі та виклики у процесі їхнього розвитку. Навчання практичних навичок психологів, ймовірно, вважається одним з найбільш складних завдань, яке потребує пошуку нових наукових та методичних підходів, а також удосконалення вже відомих. Тому у нас виник науковий інтерес до цієї багатокомпонентної теми і ми дослідили та порівняли ці показники в майбутніх психологів різних курсів [3].

Детально проблеми і особливості розвитку "Я-концепції" були висвітлені в дослідженнях багатьох зарубіжних психологів: А. Маслоу, К. Роджерса, У. Джемса, Ч. Кулі, Дж. Міда. Наприклад, під час своїх досліджень Я-концепції, А. Маслоу розглядав її як прагнення людини до самореалізації та пояснював внутрішню напругу між можливим рівнем самореалізації та реальним. Відтак, вчений наголошував на тому, що людина шукає інші способи поведінки, які допомагають їй краще самореалізуватися [21].

Під час навчання майбутніх практичних психологів важливо стимулювати їхні власні психологічні здібності, підтримувати їхню активність та відповідати особливим вимогам професії. Треба також враховувати наявність певних проблем у процесі підготовки фахівців, які потребують вирішення. Проте готовність до професійного розвитку виступає ключовим фактором у процесі професійної підготовки майбутніх психологів. У зв'язку з актуальністю проблематики та недостатньою кількістю наукових праць ми обрали тему «Особливості розвитку

образу «Я-професійний» у майбутніх психологів» для свого кваліфікаційного дослідження.

Об'єкт дослідження – образ «Я-професійний».

Предмет дослідження - особливості розвитку образу «Я-професійний» у майбутніх психологів.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та емпіричному дослідженні особливостей розвитку образу «Я-професійний» у майбутніх психологів.

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз психологічної літератури щодо розвитку образу «Я - професійний» у майбутніх психологів.
2. Визначити компоненти та підібрати психодіагностичний інструментарій для емпіричного дослідження.
3. Емпірично дослідити особливості розвитку образу «Я-професійний» у майбутніх психологів.
4. Надати практичні рекомендації щодо розвитку образу «Я-професійний» у майбутніх психологів.

Гіпотеза дослідження: ми припускаємо, що студенти-психологи 4-го курсу мають краще розвинений образ «Я професійний», ніж студенти 1-го курсу.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань в роботі використовувалися такі методи:

теоретичні: вивчення літературних джерел щодо проблеми, здійснення порівняльного аналізу, формування узагальнень.

емпіричні: в якості психодіагностичних методик використовувалися:

- 1.Методика "Хто я? "(М.Кун, Т. Макпартленд).
- 2.Методика «Оцінна карта самоаналізу та самооцінки професійних умінь майбутніх психологів».
- 3.Методика "Мотивація професійної діяльності" (методика К. Замфір у модифікації А. Реана).
- 4.Опитувальник «Стиль саморегуляції поведінки» В.І. Моросанової.

методи математичної обробки даних: кількісний та якісний аналіз.

Практичне значення: результати дослідження, які були отримані, можуть слугувати теоретичною базою для формування професійної ідентичності у студентів під час навчання. Проведене емпіричне дослідження може слугувати даними для подальшого дослідження образу «Я - професійне» у майбутніх психологів. Практичні рекомендації щодо розвитку образу «Я професійний» у майбутніх психологів можуть бути використанні психологами, педагогами для роботи зі здобувачами вищої освіти.

Дослідно-експериментальна база дослідження: в дослідженні брали участь 20 студентів 1- го курсу та 20 студентів 4 і 5-го курсів, віком 17-22 років Національного авіаційного університету. Дослідження проводилось онлайн.

Апробація результатів дослідження. Тези на тему «Професійна підготовка майбутніх психологів в Україні» були надруковані в збірці Міжнародної науково-практичної конференції «Політ» 2022 року.

Тези на тему «Особливості розвитку образу «Я-професійний» у майбутніх психологів» були надруковані в збірці Міжнародної науково-практичної конференції «Політ» 2024 року.

Структура роботи складається із вступу, 2 розділів, висновків, переліку Джерел в 41 найменування, 9 додатків. Основний зміст роботи викладений на 43 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ОБРАЗУ «Я-ПРОФЕСІЙНИЙ» У МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

1.1. Психологічні особливості розвитку «Я-образу» у психологічній літературі

У психологічній науці виникають труднощі через різні використання термінів, що відносяться до психологічного феномену "Я-концепція", що ускладнює його теоретичний аналіз. Поняття "Я-концепція" виникло у 50-х роках в рамках гуманістичної психології, де представники, такі як Р. Бернс, А. Маслоу, К. Роджерс та інші, прагнули досліджувати цілісне людське "Я" та його особистісне самовизначення в мікросоціумі.

Згідно з поглядами Р. Бернса «Я-концепція» формується як система уявлень, образів та оцінок, які притаманні індивіду та охоплюють комплекс його установок. Зазначається, що «Я-концепція» виконує три функції: сприяє досягненню внутрішньої гармонії особистості, визначає інтерпретацію досвіду та виступає джерелом очікувань [34].

На думку дослідників, основна складова «Я-концепції» пов'язана з особливостями самосприйняття особистості і враховує її рольові статуси та психологічні характеристики [1]. У «Я-концепції» науковці розрізняють оцінковий і описовий аспекти. У психології, описову частину «Я-концепції» зазвичай називають "образом Я". Складову, пов'язану зі ставленням до себе та до окремих своїх якостей, психологи визначають як самооцінку або сприйняття себе [1, с. 4].

Існують дослідження, які зосереджуються на процесі формування «Я-концепції» на різних етапах життя. У фаховій літературі акцентується увага на вимірюванні «Я-концепції» підлітків та молоді, оскільки в цьому віці спостерігається криза ідентичності, яка впливає на рольове самоусвідомлення.

З розвитком самосвідомості людини поступово формується образ самої себе як активного начала, яке об'єднує всі аспекти життя. "Я" є внутрішньою сутністю

особистості, її унікальністю, що дозволяє відрізнити себе від інших, усвідомлювати своє існування та взаємодіяти з реальністю. Образ "Я" надає особистості можливість досліджувати, розуміти та змінювати себе, регулювати своє життя.

Спираючись на думку Т. Титаренко : «Образ Я – це особистість як така в єдності всіх сторін її буття, представлена у самосвідомості, підсумкове уявлення про себе, що виникає як результат самопізнання, формування ставлення до себе, усвідомлення своїх життєвих завдань. Цей образ складається в результаті виділення людиною себе із навколишнього середовища, дозволяючи людині відчувати себе суб'єктом своїх станів, переживань, дій, намірів». [36, с.149].

"Я" усвідомлюється шляхом відокремлення себе від оточуючої дійсності та порівняння з різними "не-Я". У той же час, образ "Я" взаємодіє з оточуючим соціальним середовищем. Відношення до себе, власні думки і розуміння змінюються залежно від оцінок і переконань, які виникають у процесі спілкування та спільної діяльності.

Більшість психологів, розглядаючи Я-концепцію як складне, багаторівневе утворення, дотримуються трьох компонентного підходу до її будови, а саме:

- 1) когнітивна складова (або образ Я, професійні знання, уміння);
- 2) емоційно-оцінна складова (самооцінка, самоповага);
- 3) поведінкова складова (саморегуляція та самоконтроль в поведінковій діяльності).

«Психологи підкреслюють, що домінуюче значення в формуванні «Я-концепції» належить соціалізації особистості та набуванні нових соціальних ролей. Розширення кола спілкування, розвиток когнітивних можливостей індивіда, зміна способу життя, збільшення діапазону рольових вчинків, що пов'язані з навчанням у вищому навчальному закладі, призводять до переосмислення «Я концепції» та появою надій на майбутнє». [34].

В середині комплексного "Я" кожної людини можна виділити кілька "Я", серед яких одним із найважливіших і приємних є "Я-ідеальне". Це ідеальний образ себе, ідеальні уявлення про себе (ідеальна модель себе як особистості) . Розбіжність між

ідеальним і реальним «Я» може служити причиною розвитку внутрішнього конфлікту особистості [5].

«К. Роджерс підкреслював, що уявлення про Я-ідеальне завжди залишається більш стабільним, ніж уявлення про Я-реальне. Реальне Я під впливом набутого досвіду змінюється активніше й кардинальніше. Зміни ж у Я-ідеальному полягають лише у зменшенні його недосяжної ідеальності» [36, с.151].

Також є «Я-фантастичне» - це образ себе, який людина уявляє, яким вона б хотіла б стати, якщо б мала неймовірні можливості. На відміну від "Я-ідеального", яке базується на потенційних можливостях самотрансформації, "Я-фантастичне" включає у себе дуже віддалені від реальності та радикальні зміни.

Т. Титаренко в своїх наукових працях говорила, що кожне „Я” витікає з досвіду особистості та залежить від її ідентифікації з певною групою. Також можливо виділити «Я- відображене», тобто той образ себе, що складається з оцінок інших, та Я-об’єктивне, тобто реальні, зрілі уявлення про себе, незалежні від передсудів оточення. В залежності від критеріїв розрізнення існують також Я-минуле, Я-теперішнє та Я-майбутнє; Я-соціальне, Я-сімейне та Я-власне. Нерідко для людини найважливішим стає її Я-образ очима друга чи коханої людини. [36, с.152].

Тому "Я-образ" у людини є ключовим компонентом її самосвідомості та ідентичності. Цей образ формується через внутрішній діалог, взаємодію з оточенням та рефлексію. "Я-образ" визначає сприйняття себе, власні можливості та роль у світі, а також впливає на поведінку, вибори та саморозвиток. Таким чином, "Я-образ" становить основу для формування особистості та визначає її життєвий шлях і досягнення.

1.2. Особливості формування образу «Я-професійний»

Для розуміння внутрішніх психологічних факторів формування професійної самоідентифікації студентів, зокрема тих, які обирають майбутню професію психолога, важливо провести аналіз процесу формування образу "Я-професійного" у період студентства.

Розглядаючи професійну автономію через процес і результат самопізнання, самооцінку студентами власної професійної компетентності та практичного розвитку, а також їх уявлення про власну ефективність і подальшу самоактуалізацію, важливо, щоб образ "Я- професійний" відігравав важливу роль в успішному кар'єрному самовизначенні та впевненості в майбутньому стає очевидною у задоволенні кар'єрою. Професійна спрямованість особистості студентів допомагає їм зрозуміти і прийняти професійні виклики, оцінити власні ресурси для вирішення цих викликів.

В галузі психології поняття ідентичності, її конструктів та процесів вивчали такі вчені, як Е. Еріксон, У. Джеймс, Дж. Марсія, А. Ватерман, Дж. Мід, І. Гоффман, Г. Брейкуел, Г. Таджфел та інші. У вітчизняній психології ці питання також привертали увагу дослідників, таких як Л. Долинська, Г. Костюк, Ю. Лановенко, С. Максименко, В. Семиченко, О. Сергієнкова, В. Панок, І. Середницька, Л. Шнейдер та інші. Різні науковці мають різні підходи до визначення ідентичності, оскільки вони трактують цей феномен з різних психологічних позицій [29].

За визначенням А. Лукіячук, професійна ідентичність виникає внаслідок ідентифікації, осмисленого злиття себе з певною професійною групою, узяття на себе всіх її характерних рис, і є психологічною властивістю особистості, що формується під час професійної освіти [20, с.44].

Образ "Я – професійне " з ознаками ідентичності трактуємо як такий, що формується на основі відкриття майбутнім кваліфікованим робітником нових для нього властивостей професійної діяльності, самокорекції індивідуального досвіду та їх апробація у процесі оволодіння професійною діяльністю [20].

І. Кузьміна та В. Шпот ідентифікують такі наступні етапи у формуванні структурних компонентів професійної ідентичності:

- Етап навчання в загальноосвітній школі: встановлення образу "Я" та Я-концепції.
- Етап навчання в професійному навчальному закладі: формування позитивного уявлення про професію та професійного ідеалу.
- Етап професійної діяльності: створення образу "Я-професіонала" та професійної кар'єри [18].

Професійна Я-образ формується через взаємодію інформації, яка надходить з внутрішнього, суб'єктивного світу особистості та зовнішнього середовища, перш за все через професійну сферу та спільноту. Вона також є основою для професійного та особистісного розвитку майбутніх фахівців [14].

Для кращого розуміння варто розглянути змістовну складову образу «Я-професійний». Більшість вчених виділяють 3 головних компонента, які входять в структуру формування образу «Я-професійний».

1. **Когнітивний компонент** включає в себе професійні знання, навички, переконання та установки. Також включає в себе уявлення індивіда про його власні професійно значущі характеристики, уявлення про кар'єрні орієнтації та професійну діяльність.

2. **Емоційно-ціннісний компонент** охоплює емоційне ставлення до власних переконань, навичок і цінностей.

Емоційна сфера впливає на вибір професійної діяльності, взаємини з іншими та успішність навчання, визначаючи її успішність. Емоційна зрілість є важливим критерієм емоційно-ціннісного компонента професійної ідентичності майбутніх фахівців технічного профілю. Студенти з високою емоційною зрілістю можуть адекватно реагувати на складні навчально-професійні ситуації, спокійно аргументувати свої позиції в конфліктних ситуаціях, приймати об'єктивну критику і доводити до кінця навіть нецікаві справи [15, с.74].

3. **Поведінковий компонент** визначається потенційною готовністю особистості до реалізації певних видів поведінки [29].

Поведінковий аспект формується на основі когнітивних та емоційно-оцінних складових і включає в себе ряд дій і установок, що стосуються особистості та її професійного розвитку. Змістовно, поведінковий компонент може виявлятися через стратегії будівництва професійної кар'єри та індивідуального життєвого шляху у певних сферах професійної діяльності [2,с.16].

Я. Мацегора та Т. Бородулькина у своїх дослідженнях **ззначали мотиваційний компонент** (мотивація вибору професії та професійна мотивація

працювати у цій сфері), ми вважаємо за доцільне розглянути його також і в нашій роботі[24].

Наприклад, Г. Ложкін та Н. Волянюк розглядають професійну ідентичність як самосвідомість [19, с.123–130]. За їхнім уявленням, це система переконань, яку особистість має про себе у контексті професійної діяльності, і включає ціннісні та мотиваційні компоненти, які впливають на визначення її місця у майбутній професії.

Кожна людина має свій власний темп професійного розвитку, який визначається її особистісними характеристиками, мотиваційною та психофізіологічною готовністю до навчання у вищому навчальному закладі, а також від соціального оточення, в якому перебуває студент, та впливу родини та друзів. О. Матеюк стверджує, що розвиток професійної ідентичності перш за все залежить від рівня сформованості мотивації [23, с. 131–140].

У дослідженнях З. Стаховських відзначено значення ролі вищого навчального закладу у процесі формування уявлень про себе та образу «Я-професіонал». Дослідження показали, що протягом навчання у вищому навчальному закладі образ професіонала зазнає змін: він стає менш ідеалізованим, більш структурованим та розгорнутим [35].

1.3. Професіограма і професійно важливі якості психолога

У професіограмі психолога відтворено унікальні аспекти роботи фахівця в області психології, який вивчає та досліджує процеси та закономірності функціонування психіки людини.

Основні види діяльності психолога включають:

- Вивчення розвитку психіки і закономірностей психічних процесів.
- Дослідження загальних закономірностей розвитку особистості на різних етапах онтогенезу.
- Вивчення специфіки поведінки і спілкування людей у малих і великих групах.
- Вивчення діяльності людини та особливостей його праці.

- Виявлення особливостей поведінки людини в стресових та екстремальних ситуаціях.
- Психологічна діагностика.
- Аналітична робота та обробка інформації, отриманої в ході діагностики.
- Психологічне консультування та допомога людям у складних життєвих ситуаціях.
- Психопрофілактична та просвітницька робота.
- Проведення тренінгів, семінарів та лекцій.
- Корекційно-розвиваюча діяльність, спрямована на подолання негативних проявів психіки та формування позитивних якостей особистості.
- Профорієнтація, відбір та підбір кадрів [27].

Зазвичай психолог працює у комфортних умовах, перебуваючи в приміщенні. Однак існують винятки, наприклад, психолог, який є фахівцем в галузі екстремальної психології, може виїжджати на місце надзвичайної ситуації і працювати разом з командою рятувальників. Або військовий психолог, які також можуть перебувати на фронті і там надавати свою допомогу, тим хто в її потребує.

Для успішного виконання професійної діяльності психолога важливі такі здібності:

- ✓ Здатність тривалий час утримувати увагу на одному предметі і не відволікатися на інші об'єкти.
- ✓ Швидке переключення уваги з одного предмета на інший та вміння виконувати кілька дій одночасно.
- ✓ Розвинена образна і словесно-логічна пам'ять.
- ✓ Високий рівень образного і логічного мислення.
- ✓ Гарний розвиток мнемонічних здібностей, короткочасної і довготривалої пам'яті.
- ✓ Вміння ефективно спілкуватися та встановлювати контакти з людьми.
- ✓ Вміння слухати уважно і розуміти інших.
- ✓ Чітке і виразне висловлювання думок(тобто вербальні навички).

✓ Здатність до самоконтролю та аналізу власних дій [27].

Особистісні риси, уподобання та характеристики, які сприяють успішній кар'єрі в професії "психолог":

- Високий рівень особистісної відповідальності.
- Терпимість та повага до інших людей.
- Інтерес і людяність.
- Бажання самопізнання та самовдосконалення.
- Креативність, оригінальність та різнобічність.
- Допитливість та готовність до навчання.
- Тактовність і вихованість.
- Емпатія та співчуття.
- Ініціативність.
- Цілеспрямованість і наполегливість.
- Інтуїція та здатність до прогнозування подій.

Фактори професійної діяльності, які можуть призвести до психофізіологічного стресу на роботі:

- Інтелектуальне навантаження;
- Підвищена етична відповідальність;
- Повинен бути постійно уважним до проблем інших;
- Безперервне спілкування з людьми, в тому числі асоціальна поведінка, психічні порушення (комунікативне та емоційне напруження) [27].

Висновки до першого розділу

Аналіз наукової літератури з проблематики дослідження дозволив з'ясувати, що більшість психологів розглядають Я-концепцію як складне, багаторівневе утворення з когнітивної, емоційно-оцінної та поведінкової складових та мотиваційної складової. Вони підкреслюють, що домінуюче значення в формуванні "Я-концепції" належить соціалізації особистості та набуванню нових соціальних ролей.

У фаховій літературі акцентується увага на вимірюванні "Я-концепції" підлітків та молоді, оскільки в цьому віці спостерігається криза ідентичності, що впливає на рольове самоусвідомлення.

Також завдяки аналізу цієї теми дозволяє зрозуміти, що образ "Я" є ключовим компонентом самосвідомості та ідентичності кожної людини. Цей образ формується через внутрішній діалог, взаємодію з оточенням та рефлексію. Образ "Я" визначає сприйняття себе, власні можливості та роль у світі, а також впливає на поведінку, вибори та саморозвиток. Таким чином, образ "Я" становить основу для формування особистості та визначає її життєвий шлях і досягнення.

Також ми дізнались, що образ "Я-професійного" формується під впливом професійної освіти, самовизначення та соціального оточення. Ідентифікація з образом професіонала допомагає студентам зрозуміти свої кар'єрні цілі та розвивати відповідні професійні компетенції. Таким чином, формування професійного образу "Я" є ключовим етапом у підготовці майбутніх фахівців.

При вивченні особливостей розвитку образу «Я-професійний» у майбутніх психологів, варто звернутися до професіограми психолога та проаналізувати її. Які потрібні важливі здібності для успішного виконання професійної діяльності спеціаліста, особистісні риси, уподобання та характеристики, які сприяють успішній кар'єрі в професії психолога.

РОЗДІЛ 2

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОБРАЗУ «Я-ПРОФЕСІЙНИЙ» У МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

2.1. Організація дослідження та обґрунтування вибору діагностичних методик

У зв'язку з тривалістю повномасштабної війни в країні понад двох років наше дослідження відбувалося у дистанційному форматі. Для цього ми використовували онлайн-інструменти, зокрема, тестову Google-форму для опитування та месенджер Telegram та електронну пошту для розсилки методик до респондентів. Окрім цього, надавалася можливість отримання інтерпретації результатів через зазначений месенджер за бажанням учасників.

Вибірка та база проведення дослідження. В дослідженні прийняло участь 40 студентів психологів (4 хлопця, 36 дівчат) з першого, четвертого та п'ятого курсів, віком 17-22 років, переважно це студенти НАУ. Проводилось дослідження онлайн.

Метою емпіричного дослідження є вивчення особливостей розвитку образу «Я-професійний» у майбутніх психологів.

Це дослідження складається з трьох основних етапів:

- підготовчого;
- проведення емпіричних досліджень;
- аналіз та інтерпретація отриманих даних.

Етапи дослідження:

1-й етап- проведення аналізу та систематизація наукових праць, присвячених образу «Я-професійний» у майбутніх психологів.

2-й етап- визначення компонентів та підбір психодіагностичних методик для вивчення особливостей розвитку образу «Я-професійний» у студентів-психологів.

3-й етап- проведення тестування респондентів та обробка отриманих результатів.

4-й етап- якісний та кількісний аналіз отриманих результатів за кожною методикою. Кореляційний аналіз.

5-й етап – інтерпретація отриманих результатів та формулювання загальних висновків.

6-й етап – надати практичні рекомендації щодо розвитку образу «Я-професійний».

Для перевірки особливості розвитку образу «Я-професійний» у майбутніх психологів було відібрано психодіагностичний інструментарій для кожного змістовного компонента образу «Я-професійний», представлені в табл.2.1.1.

Таблиця 2.1.1

Методика дослідження компонентів образу «Я професійний» майбутніх психологів

Компонент	Методики
Когнітивний	Методика "Хто я?" (М. Кун, Т. Макпартленд)
Емоційно-оцінний	Методика «Оцінна карта самоаналізу та самооцінки професійних умінь майбутніх психологів»
Мотиваційний	Методика "Мотивація професійної діяльності" (методика К. Замфір у модифікації А. Реана)
Поведінковий	Опитувальник «Стиль саморегуляції поведінки» В.І. Моросанової

Методика "Хто я?" (М. Кун, Т. Макпартленд)

Мета цієї методики полягає у дослідженні суттєвих аспектів ідентичності особистості. Запитання "Хто Я?" стосується сприйняття самопізнання, або концепції себе, відомої як образ "Я" або Я-концепція. Цією методикою ми будемо перевіряти когнітивний компонент «Я-образу».

Респондентам потрібно було за 12 хвилин дати як можна більше відповідей на одне питання, яке пов'язане особисто з ними «Хто Я?». Також після проходження методики, ми могли зафіксувати емоційний стан кожного із студента, важко чи легко

було відповідати на дане запитання. Оцінку рівня диференційованості ідентичності також беремо до уваги, а саме: в якості кількісної оцінки є число, яке відображає загальну кількість показників ідентичності в самоописанні [9, с.95-106].

Шкала аналізу ідентифікаційних характеристик включає в себе 24 показники, котрі, об'єднуючись, утворюють сім узагальнених показників компонентів ідентичності. I «Соціальне Я» містить сім показників (пряме позначення статті, сексуальна роль, учбово-професійна соціальна позиція, сімейна приналежність, етнічно-регіональна ідентичність, світоглядна ідентичність, групова приналежність). II «Комунікативне Я» містить два показники (дружба чи коло знайомих, спілкування чи суб'єкт спілкування). III «Матеріальне Я» розкривається в декількох аспектах (описання своєї власності, ставлення до зовнішнього середовища. IV «Фізичне Я» містить наступні аспекти: суб'єктивне описання своїх фізичних даних, зовнішності, фактичне описання своїх фізичних даних, описання зовнішності, пристрасті в їжі, шкідливі звички. V «Діяльне Я» оцінюється через два показники (заняття, діяльність, інтереси, захоплення і самооцінка здібностей до діяльності, навичок, вмінь, знань)

VI «Перспективне Я» складається з дев'яти показників: професійна перспектива: побажання, наміри, мрії, пов'язані з учбово-професійною сферою; сімейна перспектива: побажання, наміри, мрії, пов'язані з сімейним статусом; групова перспектива; комунікативна перспектива; матеріальна перспектива; фізична перспектива; діяльна перспектива; оцінка прагнень («багато хочу», «людина, яка прагне»).

VII «Рефлексивне Я» містить два показники: персональна ідентичність: особистісні якості, особливості характеру, описання індивідуального стилю поведінки персональні характеристики, емоційне ставлення до себе («я супер», «я кльовий»); глобальне, екзистенційне «Я»; ситуативний стан: стан, в якому знаходиться людина в даний момент [9, с.100-106].

Методика «Оцінна карта самоаналізу та самооцінки професійних умінь майбутніх психологів»

Дана методика має за мету визначити рівень оволодіння професійними вміннями майбутніх психологів. Цим опитувальником ми будемо перевіряти емоційно-оцінний компонент «Я-образу». Вона допомагає студентам визначити їхні сильні та слабкі сторони у професійній сфері, а також зрозуміти, над чим їм потрібно працювати для поліпшення своєї професійної підготовки.

Результати оцінки можуть бути використані як основа для подальшого розвитку професійних компетенцій студентів та визначення їхніх потреб у навчанні та практичному досвіді.

Методика містить перелік професійних вмінь (50 тверджень), якими має володіти психолог та чотири варіанти відповіді, які оцінюються від 0-3 балів(нараховуються відповідно до ключа).Отриманні бали сумуються, сума діляться на кількість питань (50). Одержане число є коефіцієнтом рівня оволодіння професійними вміннями [27].

Тестовий матеріал та ключ до методики також можна переглянути в додатку А. Результати прикріплені до кваліфікаційної роботи у вигляді зведеної таблиці також можна переглянути в додатку А.

Методика "Мотивація професійної діяльності"

(методика К. Замфір у модифікації А. Реана)

Методика застосовується для оцінки мотивації у професійній сфері.

Вона ґрунтується на розрізненні зовнішньої та внутрішньої мотивації. Внутрішня мотивація проявляється, коли особі важливий сам процес діяльності. Зовнішня мотивація, у свою чергу, базується на бажанні задовольнити зовнішні потреби, такі як соціальний статус або матеріальні вигоди. Цією методикою ми будемо перевіряти мотиваційний компонент «Я-образу».

Зовнішні мотиви можуть бути позитивними або негативними. Позитивні мотиви виявляються більш ефективними та бажаними, ніж негативні [25].

Респондентам потрібно було прочитати перераховані нижче сім мотивів професійної діяльності та дати оцінку їх значущості для них за п'ятибальною шкалою. Текст, обробка та інтерпретація можна буде переглянути в додатку Б.

Опитувальник «Стиль саморегуляції поведінки» В.І. Моросанової

Методика «Стиль саморегуляції поведінки» спрямована на дослідження загального рівня саморегуляції, а також таких компонентів, як: планування, моделювання, програмування, оцінювання результатів, гнучкості, самостійності. Цією методикою ми будемо перевіряти поведінковий компонент «Я-образу» [28].

Опитувальник в цілому працює як єдина шкала «Загальний рівень саморегуляції», яка оцінює загальний рівень сформованості індивідуальної системи усвідомленої саморегуляції довільної активності людини.

Респондентам пропонується ряд висловлювань про особливості поведінки (46 тверджень). Послідовно прочитавши кожне висловлювання, потрібно буде вибрати одну з чотирьох можливих відповідей. Підрахунок показників опитувальника проводиться по ключам, представленим нижче в додатках, де «Так» означає позитивні відповіді, а «Ні» – негативні. В методиці є сім регуляторних шкал: планування, моделювання, програмування, оцінювання результатів, гнучкість, самостійність, загальний рівень саморегуляції. Тестовий матеріал та ключ до методики також можна переглянути в додатку В.

Методи математичної обробки результатів. Для визначення який розподіл даних використовувався критерій Колмогорова-Смірнова. Для встановлення відмінностей між групами студентів-психологів 1 та 4 курсів було застосовано критерій Манна-Уїтні.

Призначений для порівняння двох умов або двох популяцій, тест Манна-Уїтні використовує дані з двох окремих вибірок, що називається дослідженням з незалежними вимірами або дослідженням між суб'єктами. Його розрахунки базуються на тому, що реальна різниця між умовами зазвичай призводить до того, що оцінки в одній вибірці перевищують оцінки в іншій. При ранжуванні окремих оцінок в обох вибірках, великі ранги мають бути зосереджені в одній вибірці, а менші - в іншій [22].

2.2. Аналіз та інтерпретація результатів емпіричного дослідження особливості розвитку образу «Я-професійний» у майбутніх психологів

З метою визначення особливостей розвитку образу «Я-професійний» у майбутніх психологів було проведене емпіричне дослідження, респондентами якого стали студенти-психологи Національного авіаційного університету віком 17-22 років (1, 4 і 5 курсів).

Вибірка становить 40 респондентів, з них 90% жіночої статі та 10% чоловічої. Респондентів, які навчаються на бюджетній формі – 37,5% (15 студентів), а на контрактній -62,5% (25 студентів).

Дослідження проводилось за допомогою мережі Інтернет. В часі ми обмежували лише на одну проєктивну методику «Хто я?», а на всі інші методики респонденти мали необмежений час, також вони могли обрали зручний період проходження методик і місце.

В результаті тестування майбутніх психологів підібраними психодіагностичними методиками були отримані сирі бали, на основі яких було обраховано групові статистики: середні показники по групі, відсоткове співвідношення високих, середніх та низьких показників за кожною методикою.

Далі ми будемо аналізувати отримані групові результати за психодіагностичними методиками, щоб встановити особливості розвитку «Я-професійний» у майбутніх психологів. А саме на кожний компонент «Я-образу» ми обрали по одній методиці для його діагностики і спочатку переглянемо результати за методикою "Хто я?" (М. Кун, Т. Макпартленд). Таблицю з сирими балами респондентів, можна переглянути в додатку Д.

На рис.2.2.1 представлено результати вираженості показників ідентичності серед 1-го курсу за методикою "Хто я?" (М. Кун, Т. Макпартленд)

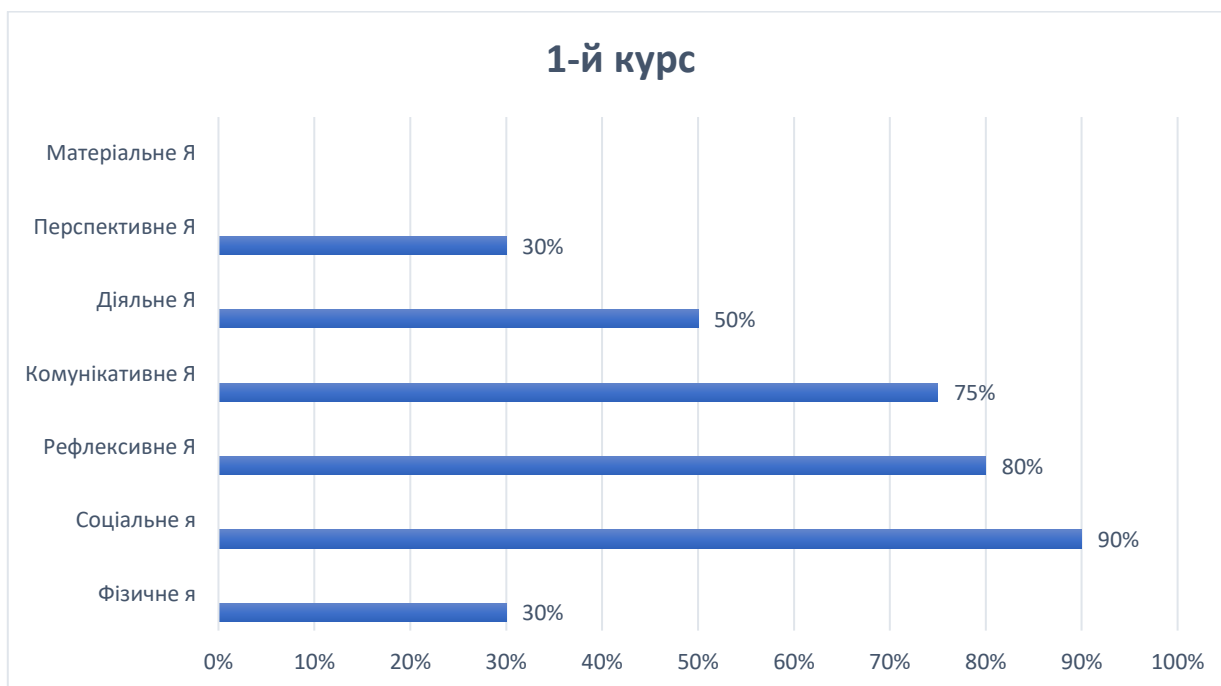

Рис.2.2.1. Результати вираженості показників ідентичності серед 1-го курсу за методикою "Хто я? "(М. Кун, Т. Макпартленд)

З рис. 2.2.1 зрозуміло, що у студентів 1 курсу за методикою "Хто я? "(М. Кун, Т. Макпартленд) найбільш виражений показник ідентичності особистості «Соціальне я» - 90%. Показник «Рефлексивне Я» -80% вираженості серед першокурсників і це свідчить про те, що у них переважно виникає бажання визначитися у соціальній сфері, встановити своє місце в групі, а відносно внутрішнього самовизначення та рефлексії вони поки виявляють менш суттєвий інтерес. Також гарно виражене «Комунікативне Я» (75%) і це свідчить про високу здатність студентів 1-го курсу до ефективної взаємодії та спілкування з іншими людьми. Цей показник демонструє їхню здатність встановлювати та підтримувати соціальні контакти, вирішувати конфлікти, а також розуміти та враховувати думки і почуття інших.

Середньої вираженості такі показники ідентичності: «Фізичне Я»(30%), «Діяльне Я»(50), «Перспективне Я» (30%).

Такий показник як «Матеріальне Я» взагалі не є вираженим серед студентів першого курсу. Це може свідчити про те, що на даному етапі навчання студенти не акцентують увагу на матеріальних аспектах свого життя і більше зосереджуються на особистісному, соціальному та професійному розвитку.

На рис 2.2.2 представлено результати вираженості показників ідентичності серед 4-го курсу за методикою "Хто я?" (М. Кун, Т. Макпартленд)

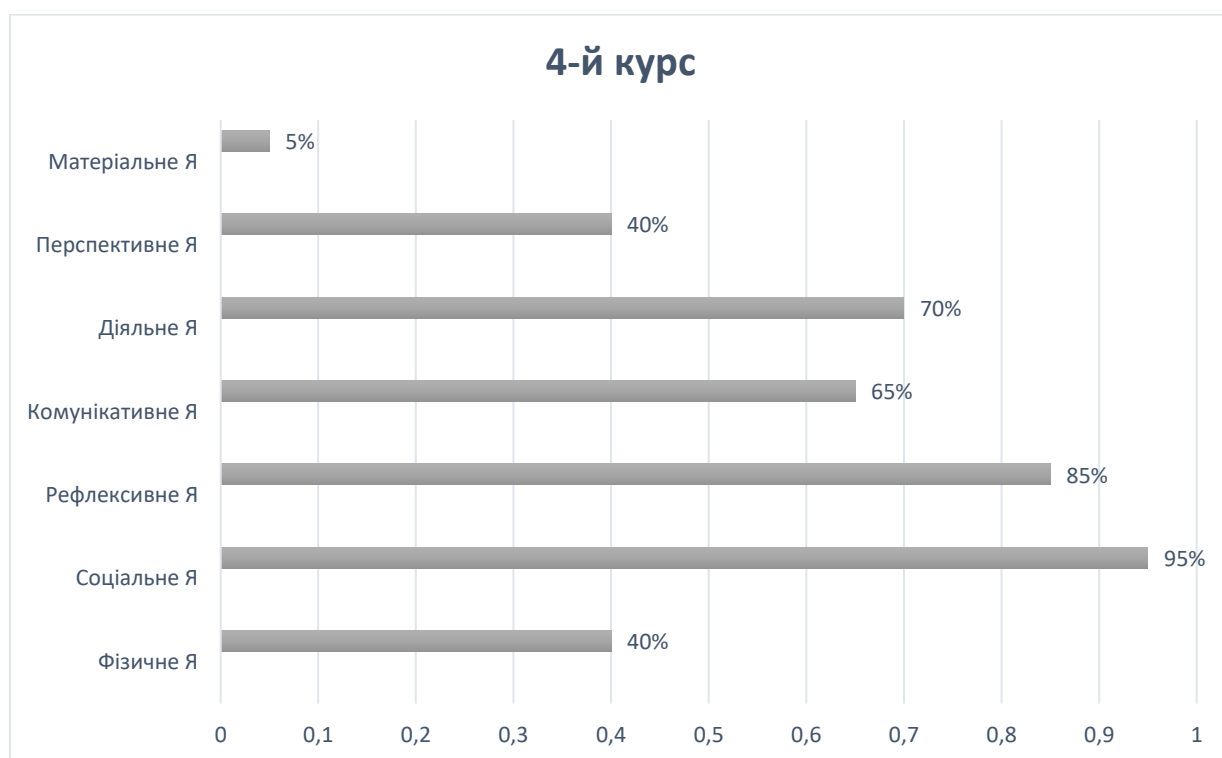

Рис.2.2.2. Результати вираженості показників ідентичності серед 4-го курсу за методикою "Хто я?" (М. Кун, Т. Макпартленд)

З рис. 2.2.2 зрозуміло, що у студентів 4 курсу за методикою "Хто я?" (М. Кун, Т. Макпартленд) найбільш виражений показник ідентичності особистості також «Соціального я», який складає 95%- це означає, що 19 студентів 4 курсу написали хоча б одну характеристику для даного показника. Показник «Рефлексивного Я» становить 85%, що вказує на їхню здатність до самоаналізу та усвідомлення власних внутрішніх переживань і характеристик. Також показник «Діяльне Я» (70%) також часто зустрічається у відповідях 4-го курсу і це підкреслює їхню орієнтованість на конкретні дії та досягнення, набуття навичок, умінь, здібностей до діяльності в професійній сфері.

Середню вираженість мають показники: «Фізичне Я» (40%), «Перспективне Я» (40%) і «Комунікативне Я» (65%).

Найменш виражений показник «Матеріальне Я» (5%), тобто лише у 1/20 четвертокурсників.

Отже, порівняння цих даних показує, що студенти 4-го курсу мають більш виражену ідентичність у всіх аспектах, крім «Комунікативного Я», де рівень знизився з 75% на 1-му курсі до 65% на 4-му курсі. Це може свідчити про більш зрілий та комплексний розвиток самосприйняття у четвертокурсників, що включає як соціальні, так і рефлексивні аспекти, а також більшу орієнтацію на діяльність та досягнення. Водночас, матеріальний аспект залишається найменш значущим на обох курсах.

Також ми брали до уваги ще одну шкалу – «Рівень диференціації». А саме це міра того, наскільки різноманітні, глибокі та відокремлені аспекти складають індивідуальний образ "Я" у свідомості людини. Це відображається у здатності розрізняти та розуміти різні ролі, цінності, переконання та характеристики, які визначають особистість. Спочатку переглянемо результат 1-го курсу по даній шкалі.

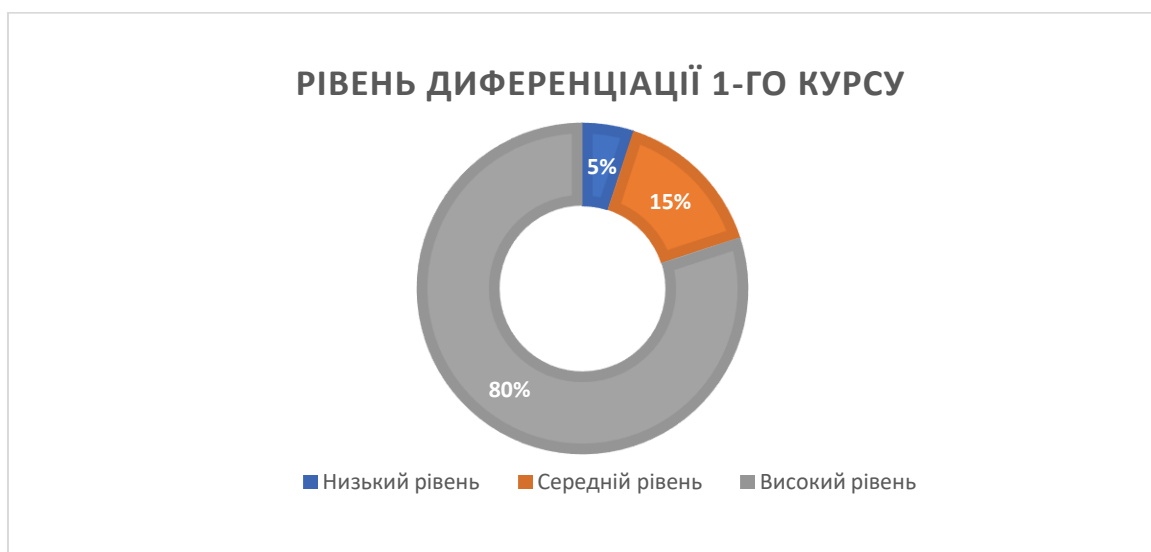

Рис.2.2.3. Відсотковий розподіл по шкалі «Рівень диференціації» 1-го курсу

Як можна побачити з рис. 2.2.3, у студентів-психологів 1-го курсу, що більшість з них (80%) мають високий рівень диференціації ідентичності. Це свідчить про їхню здатність усвідомлювати та розрізняти різні аспекти своєї особистості, такі як ролі, цінності, переконання та характеристики. Лише невелика частина студентів (5%)

демонструє низький рівень диференціації, що може вказувати на меншу здатність розуміти і усвідомлювати різноманіття аспектів власної особистості. Також присутня невелика частка (15%) студентів із середнім рівнем диференціації, що свідчить про те, що вони можуть потребувати додаткового розвитку у цьому аспекті.

Рис.2.2.4. Відсотковий розподіл по шкалі «Рівень диференціації» 4-го курсу

Розглянувши рис.2.2.4. ми можемо стверджувати, що результати 4-го курсу, по даній шкалі є кращими, вони демонструють високий рівень диференціації щодо їхньої ідентичності. Практично всі учасники вибірки (95%) виявили високий рівень розрізненості та чіткості своєї самоідентифікації. Низький відсоток у низькому рівні свідомості про себе (5%) і відсутність середніх значень підтверджують відсутність випадків помірної або низької диференціації між учасниками дослідження на даному етапі їхнього навчання.

На рис.2.2.5 можна переглянути і порівняти результати 1-го і 4-го курсів по рівню диференціації.

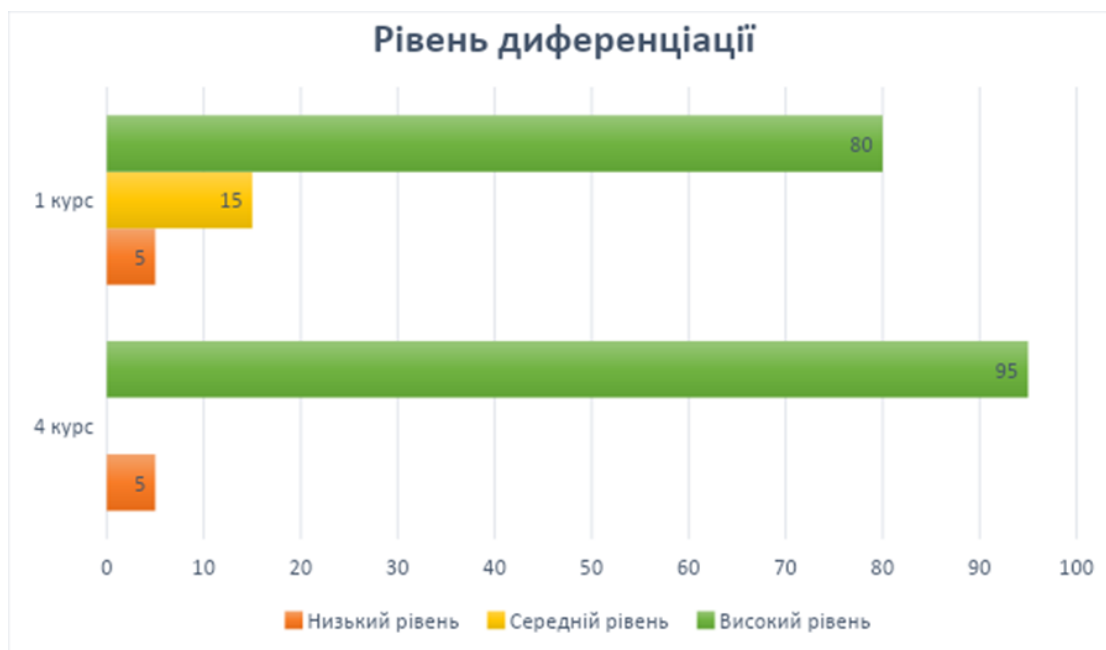

Рис.2.2.5. Відсотковий розподіл показників за шкалою «Рівень диференціації» за методикою «Хто я?» (М. Кун, Т. Макпартленд)

Як видно з порівняння результатів студентів-психологів 1-го та 4-го курсу за даною шкалою, студенти першого курсу переважно демонструють високий рівень диференціації ідентичності (80%). Також варто зазначити, що невелика частина студентів має середні (15%) або низькі (5%). У контрасті до цього, студенти четвертого курсу демонструють ще вищий рівень диференціації, і практично всі учасники вибірки (95%) виявили високий рівень розрізненості та чіткості своєї самоідентифікації. Виявлено лише незначну частку учасників з низьким рівнем свідомості про себе (5%), а відсутність випадків середнього рівня підкреслює відсутність помірної або низької диференціації між студентами на даному етапі їхнього навчання.

Також в кінці методики "Хто я?" (М. Кун, Т. Макпартленд) респондентам потрібно було відповісти на 2 запитання: «Чи вистачило часу?» і поділитися «Який емоційний стан у вас виникав під час виконання завдання, важко чи легко було відповідати на це питання?». І після аналізу відповідей ми з'ясували, що 50% респондентам вистачило 12 хвилин для виконання цієї методики, 42,5% - відповіли,

що час був, але вони вже не знали, що писати і лише для 7,3% вибірки не вистачило часу.

На рахунок другого питання, було не так просто проаналізувати адже відповідь студенти давали у відкритій формі, де змогли поділитись своїми думками. Але 35% вибірки було легко/їм сподобалось виконувати цю методику, 30% - були змішанні відчуття, спочатку легко а потім важко, або навпаки, 27,5% - далась важко дана методика і 7,5% вибірки стало сумно/неприємно після проходження.

Наступним кроком нашого дослідження є аналіз показників емоційно-ціннісного компоненту образу «Я-професійний» для цього ми використали методику «Оцінна карта самоаналізу та самооцінки професійних умінь майбутніх психологів». На рис.2.2.6 представлено результати студентів 1-го і 4-го курсів за даною методикою. Таблиця з сирими балами респондентів представлена в додатку Е.

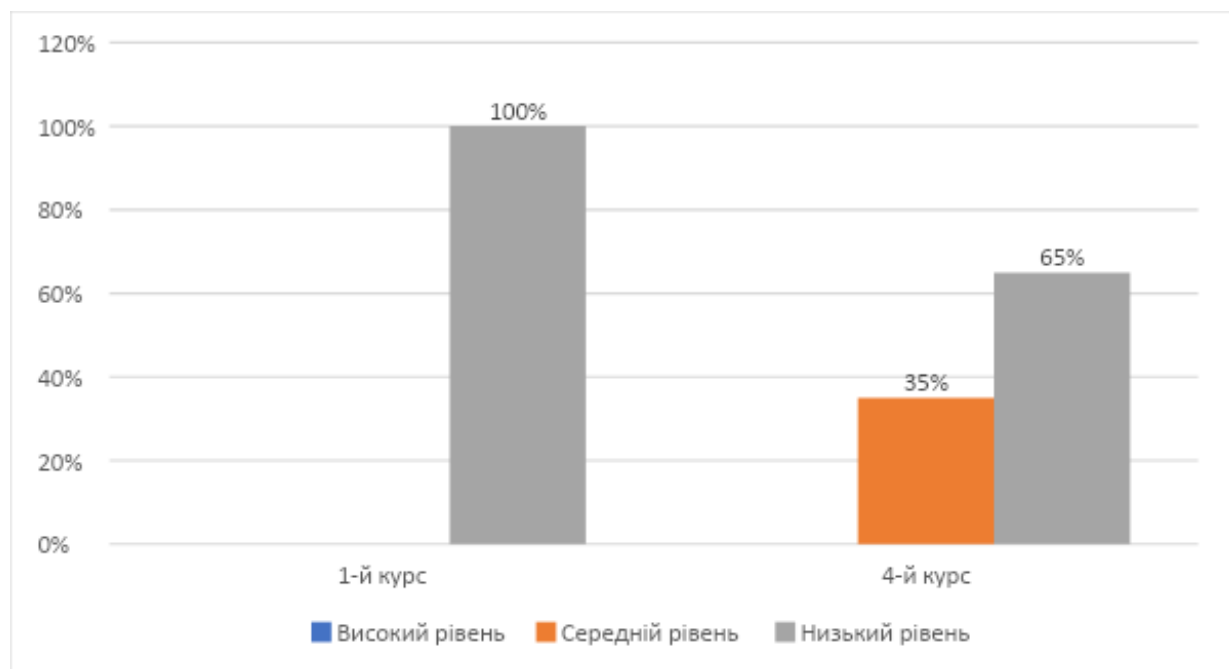

Рис. 2.2.6. Відсотковий розподіл за шкалою «Рівень володіння професійними вміннями» методикою «Оцінна карта самоаналізу та самооцінки професійних умінь майбутніх психологів»

Як можна побачити з рис 2.2.6, у студентів-психологів першого курсу низький рівень саоаналіз та самооцінка професійних умінь у всієї вибірки (100%), що означає

у респондентів можуть бути труднощі, але в цілому вони здатні налагоджувати контакти з різними людьми та знаходити індивідуальний підхід до них.

Також результат по даній методиці свідчить про те що майбутнім психологам важко обирати діагностичні методи та методики, які відповідали б завданням, а також інтерпретувати одержані дані під час психодіагностики. Складно виявляти проблему дослідження, визначати його тему і вибирати методи роботи. Недостатньо знань та досвіду для того, щоб навчати інших, але в цілому вони можуть ставити цілі своєї майбутньої професійної діяльності, але не завжди прагнуть досягати їх.

Також на рис.2.2.6 зображено результати студентів старших курсів (4,5). Отже, 4 курс також мають також переважно низький рівень володіння професійними вміннями (65%), проте серед цієї вибірки є респонденти, які отримали середній рівень 35%. Відповідно результати свідчать, що студенти-психологи старших курсів на відмінну від перших курсів, легше вступають в контакт з різними людьми, вибудовує діалог, але не до кінця оволодів техніками вербального та невербального спілкування.

Також частина цієї вибірки здатна чітко та правильно організувати і провести психодіагностику, однак інтерпретація результаті ще може викликати незначні труднощі. Так, студенти-психологи можуть сформулювати мету своєї професійної діяльності, визначити завдання, терміни їх виконання, очікувані результати та прогнозувати наслідки своїх професійних дій. Проте, в процесі реалізації запланованого їм можуть зустрітися труднощі, які потребуватимуть додаткового аналізу та адаптації стратегій діяльності.

Знову ж таки дивлячись на рис. 2.2.6, при порівнянні можна сказати у студентів 4-го курсу спостерігається трохи кращий рівень володіння професійними вміннями, ніж у першокурсників, проте високий рівень взагалі відсутній в обох групах.

Отже, підсумовуючи результати за даною методиками на діагностику самооцінки професійних умінь, можемо зробити висновок, що у студентів першого курсу погано сформовані професійні вміння, а у майбутніх психологів, що навчаються на 4 курсі – вищий рівень їх сформованості, що можна пояснити тим що вони володіють глибшими знаннями у своїй професійній сфері.

Наступним кроком дослідження була діагностика результатів 1 і 4 курсів за методикою "Мотивація професійної діяльності" (методика К. Замфір у модифікації А. Реана). Досліджувався мотиваційний компонент образу «Я-професійний» у майбутніх психологів. Результати представлено в табл. 2.2.1. Таблиця з сирими балами респондентів представлена в додатку Ж.

Таблиця 2.2.1

Середні показники рівня мотивації студентів 1-го та 4-го курсів

Показник	1-й курс	4-й курс
Внутрішня мотивація	4,8	4,6
Зовнішня позитивна мотивація	3,8	3,7
Зовнішня негативна мотивація	3,5	3,1

Порівнюючи результати (див.табл.2.2.1) особливості мотивації між студентами 1-го та 4-го курсу, можна зазначити, що середні значення внутрішньої мотивації трохи вищі у студентів 1-го курсу (4,8) порівняно зі студентами 4-го курсу (4,6). Щодо зовнішньої позитивної мотивації та зовнішньої негативної мотивації, у студентів 1-го курсу також спостерігається трохи вищий рівень, ніж у студентів 4-го курсу. Однак ці відмінності не є значущими.

У даній методиці поєднання мотивацій утворюють мотиваційні комплекси. Серед них прийнято вважати 2 оптимальних комплекси (тобто найкраще поєднання мотивацій) - $BM > ЗПМ > ЗНМ$ або $BM = ЗПМ > ЗНМ$. Всі інші комплекси, які утворювалися і не підпадають під оптимальний комплекс, ми віднесли до «інші мотиваційні комплекси». В наступних таблицях 2.2.2 і 2.2.4 можна переглянути, які мотиваційні комплекси краще виражені серед респондентів 1-го і 4-го курсів.

Як можна побачити з табл. 2.2.2, у студентів-психологів першого курсу характерним є оптимальні (55%) та інші (45%) мотиваційні комплекси. А ці показники свідчать про те, що для половини респондентів з цієї вибірки найбільш значущими в професійній діяльності є сам зміст виконуваної роботи, прагнення досягнути в ній певних позитивних результатів, прагнення до самоактуалізації. У них активність є внутрішньо мотивованою, тобто міра значущості внутрішньої та

зовнішньої позитивної мотивації є високою, а зовнішньої негативної - низькою (ВМ>ЗПМ> ЗНМ або ВМ=ЗПМ>ЗН).

Таблиця 2.2.2

Результати діагностики мотивації професійної діяльності 1-го курсу

№	Мотиваційні комплекси					Кількість респондентів, (%)	
1	Оптимальний мотиваційний комплекс	ВМ	>	ЗПМ	>	ЗНМ	55%
		ВМ	=	ЗПМ	>	ЗНМ	0%
2	Інші мотиваційні комплекси	ВМ	>	ЗНМ	>	ЗПМ	15%
		ЗНМ	>	ВМ	>	ЗПМ	10%
		ВМ	=	ЗПМ	=	ЗНМ	10%
		ВМ	=	ЗНМ	>	ЗПМ	5%
		ЗНМ	>	ВМ	=	ЗНМ	5%

А для іншої частини вибірки (в якій присутні різні поєднання ВМ, ЗПМ, ЗНМ) мотивом виконання професійних обов'язків може бути прагнення отримати винагороду, бажання кар'єрного росту, престижу професії. Для 15% респондентів при домінуванні внутрішньої мотивації, високими залишаються показники зовнішньої негативної: ВМ> ЗНМ> ЗПМ. Такі співвідношення свідчать про те, що, незважаючи на зацікавленість у змісті роботи та прагнення до самоактуалізації, працівників до активності додатково спонукатимуть контроль з боку керівництва та бажання уникнути покарання.

Також інші мотиваційні комплекси можуть вказувати на те, що працівників, попри цікавість до змісту роботи та бажання самоактуалізуватись, стимулюватиме до активності ще й контроль з боку керівництва або бажання уникнути покарання [7].

В табл.2.2.3 можна переглянути результати 4,5 курсів за методикою "Мотивація професійної діяльності" (методика К. Замфір у модифікації А. Реана). Провести аналіз, які ж мотиваційні комплекси більш виражені у них.

Як можна побачити з табл. 2.2.3, у студентів-психологів старших курсів так само виражений є оптимальний мотиваційний комплекс (55%). Це є хорошим результатом адже більша половина респондентів у даній вибірці найбільше цінує

саму суть своєї роботи, бажання досягати позитивних результатів та стремління до саморозвитку.

Таблиця 2.2.3

Результати діагностики мотивації професійної діяльності 4-го курсу

№	Мотиваційні комплекси						Кількість респондентів, (%)
1	Оптимальний мотиваційний комплекс	ВМ	>	ЗПМ	>	ЗНМ	50%
		ВМ	=	ЗПМ	>	ЗНМ	5%
2	Інші мотиваційні комплекси	ВМ	>	ЗНМ	>	ЗПМ	15%
		ЗПМ	>	ВМ	>	ЗНМ	5%
		ЗПМ	>	ВМ	=	ЗНМ	5%
		ВМ	>	ЗПМ	=	ЗНМ	15%
		ЗНМ	>	ВМ	=	ЗПМ	5%

Інші мотиваційні комплекси присутні у 45% серед всієї вибірки. З таблиці 2.2.3 видно, що 10% студентів показали мотиваційний комплекс, де зовнішня позитивна мотивація є найвищою, перевищуючи як внутрішню мотивацію, так і зовнішню негативну мотивацію (ЗПМ>ВМ>ЗНМ і ЗПМ>ВМ=ЗНМ).

У 15% респондентів внутрішня мотивація є високою, але вони також демонструють високу зовнішню негативну мотивацію, яка перевищує зовнішню позитивну мотивацію. У 5% студентів 4-го курсу мають найвищий рівень зовнішньої негативної мотивації, що перевищує як внутрішню мотивацію, так і зовнішню позитивну мотивацію (ЗНМ> ВМ=ЗПМ).

На рис.2.2.7 представлені результати у відсотковому розподілі по показникам методики. Отже, якщо порівнювати результати 1-го і 4-го курсу, то можна зробити наступні висновки. У студентів 1-го курсу найбільш виражена внутрішня мотивація (ВМ) - 60%. Це свідчить про те, що більша половина студентів першого курсу знаходять задоволення і значення у самій діяльності, що є позитивним фактором для їхнього професійного розвитку. Тоді коли в 4-го курсу вищий рівень внутрішньої мотивації (ВМ) - 85%.

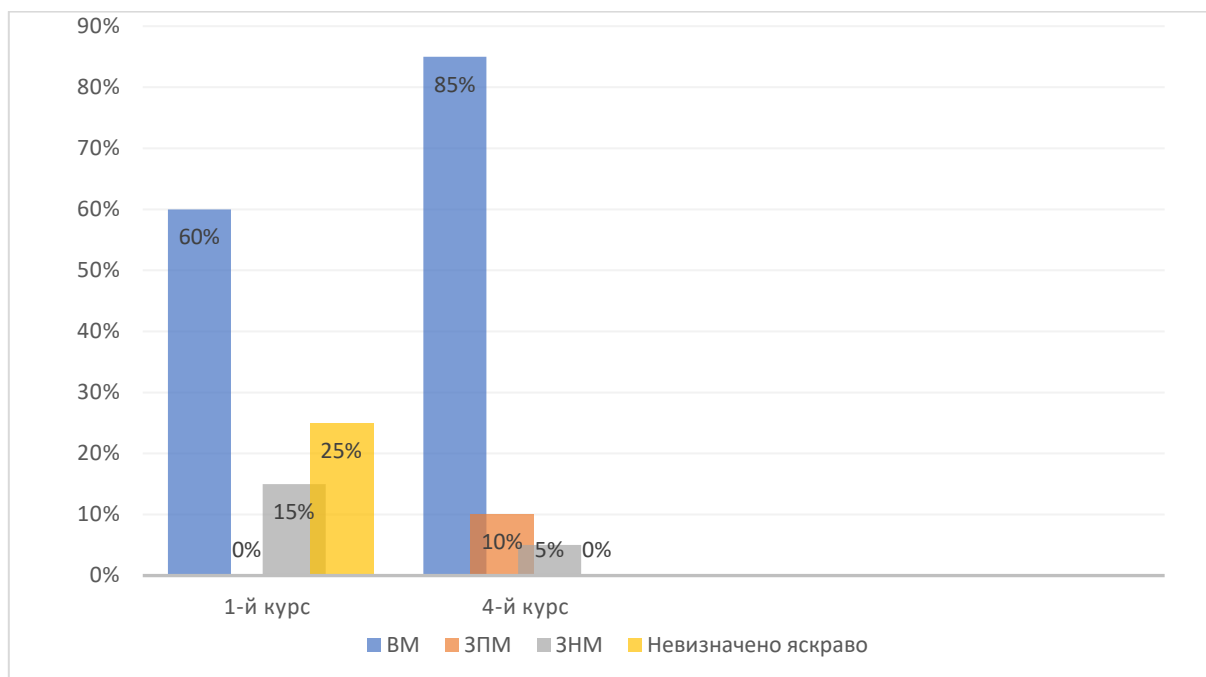

Рис.2.2.7. Відсотковий розподіл показників по методиці «Мотивація професійної діяльності» (методика К. Замфір у модифікації А. Реана)

У першокурсників зовнішня позитивна мотивація (ЗПМ) складає 0%, що вказує на те, що студенти не орієнтуються на зовнішні фактори, такі як похвала, визнання та винагороди. Тоді як у четвертокурсників зовнішня позитивна мотивація (ЗПМ) становить 10%.

Зовнішня негативна мотивація (ЗНМ) становить 15%, що означає наявність певної кількості студентів, які мотивовані уникненням покарань чи негативних наслідків на 1-му курсі. У 4-го курсу зовнішня негативна мотивація (ЗНМ) відсутня (5%), що свідчить про те, що деякі четвертого курсу не мотивовані уникненням покарань чи негативних наслідків.

Також у студентів-психологів 1-го курсу у 25% немає одного яскраво вираженого типу мотивації, тоді як такий показник в 4-го курсу взагалі відсутній.

Отже, таким чином, порівняльний аналіз демонструє, що з переходом від першого до четвертого курсу відбувається значне підвищення рівня внутрішньої мотивації та зниження залежності від зовнішніх стимулів, особливо негативних. Це свідчить про зрілість та розвиток професійної мотивації студентів у процесі навчання.

Для дослідження поведінкового компонента образу «Я-професійний» ми застосували опитувальник «Стиль саморегуляції поведінки» В.І. Моросанової див. табл.2.2.4. Таблицю з сирими балами респондентів представлено в додатку К.

Таблиця 2.2.4

**Результати за опитувальником «Стиль саморегуляції поведінки»
В.І. Моросанової**

Шкали	Студенти 1-го курсу			Студенти 4-го курсу		
	Низький рівень	Середній рівень	Високий рівень	Низький рівень	Середній рівень	Високий рівень
Планування	10 %	55%	35%	15%	40%	45%
Моделювання	0%	75%	25%	15%	65%	20%
Програмування	10%	45%	45%	10%	65%	25%
Оцінювання результатів	5%	65%	30%	5%	60%	35%
Гнучкість	5%	55%	40%	15%	45%	40%
Самостійність	15%	70%	15%	20%	55%	25%
Загальний рівень саморегуляції	25%	45%	30%	5%	75%	20%

З табл. 2.2.4 зрозуміло, що серед студентів першого курсу переважає середній рівень саморегуляції - 45%. Найвищі показники спостерігаються по шкалах моделювання (75%) та оцінювання результатів(65%), де більшість студентів досягла середнього і високого рівнів. А це свідчить, про респонденти здатні визначити ключові фактори досягнення цілей як у поточній ситуації, так і у майбутньому, що виявляється у відповідності програм дій, планів діяльності та досягнених результатів поставленим цілям.

У той же час, найнижчі показники спостерігаються в категоріях планування, програмування (по 10%) і самостійність (15%). Це може вказувати, що ці студенти

потребують в покращенні навичок планування та організації робочого процесу серед. Також низькі результати за шкалою програмування свідчать про нездатність та непрагнення особи до уважного розроблення послідовності своїх дій. Такі особи виявляють схильність до імпульсивності і уникають формування власної програми дій. На рахунок низьких показників за шкалою самостійності, то такі студенти залежні від думок і оцінок оточуючих. Плани і програми дій розробляються несамостійно, такі люди часто і некритично слідує чужих порад.

На основі аналізу результатів старшокурсників див. табл.2.2.4 можна зробити кілька висновків, що студенти-психологи 4-го курсу також досягли середнього рівня саморегуляції у своїй професійній діяльності - 75% (а це є кращі показники, ніж у першокурсників). Це свідчить про те, що вони здатні планувати та оцінювати результати своєї роботи на задовільному рівні.

Загалом, бачимо досить великий рівень розвиненості навичок у плануванні 45% респондентів – отримали високий рівень та програмуванні 65%- мають середній рівень, але працювати ще є над чим, особливо у покращенні самостійності в професійній діяльності.

Проте можна сказати, про високі показники за шкалою «Оцінювання результатів», а саме: 60%-середній рівень, 35%-високий рівень говорить про те, що старшокурсники мають розвиненість і адекватність самооцінки, сформованість стійкості суб'єктивних критеріїв оцінки результатів.

На рис.2.2.8 представлені результати по основній шкалі «Загальний рівень саморегуляції», яка оцінює загальний рівень сформованості індивідуальної системи усвідомленої саморегуляції довольної активності людини адже цей опитувальник в цілому працює як єдина шкала.

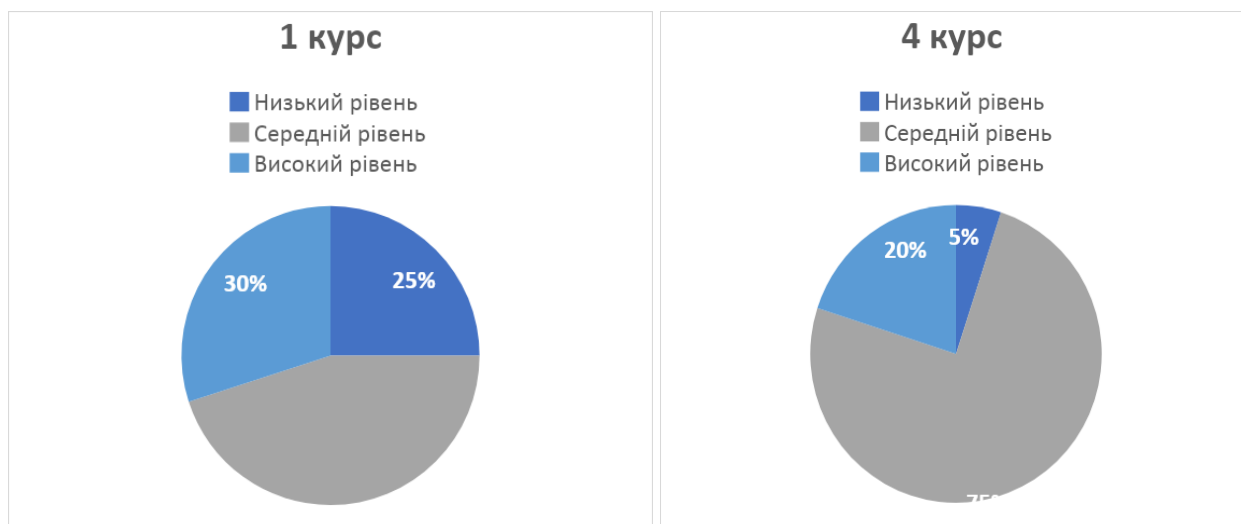

Рис.2.2.8 Відсотковий розподіл показників за шкалою «Загальний рівень саморегуляції» за опитувальником «Стиль саморегуляції поведінки» В.І. Моросанової

Отже, у висновку можна сказати, що рівень саморегуляції у майбутніх психологів знаходиться на середньому рівні. Тому поведінковий компонент у нашої вибірки розвинений на хорошому рівні. Проте у 4-го курсу він краще розвинутий, ніж у 1-го курсу.

Для подальшого кількісного та якісного аналізу отриманих результатів ми використовували статистичний пакет SPSS. Цей етап є досить важливим та необхідним для дослідження, оскільки за допомогою даної програми ми можемо отримати досить глибокі, чіткі та вагомі данні.

Першим етапом математичної обробки є виявлення розподілу даних. Для того, щоб розпочати за допомогою методів математичної статистики аналіз отриманих результатів, ми застосовували непараметричний критерій Колмогорова – Смірнова, щоб визначити розподіл ознаки, він дозволяє визначити, чи відрізняється розподіл від нормального (коли ексцес та асиметрія розподілу дорівнює 0). Суть методу полягає у порівнянні розподілу накопичених частот вибірки із теоретичним (очікуваним) нормальним розподілом [17].

Після використання критерія Колмогорова-Смірнова було виявлено, що більша частина змінних відхиляється від нормального розподілу, тому для порівняння 2-х груп було застосовано непараметричний критерій Манна-Уїтні.

Статистика критерія Манна-Уїтні показала, де є розбіжності в результатах студентів-психологів 1-го та 4-го курсу [див. додаток Л]. Значима розбіжність існує по шкалі «Рівень володіння вміннями». Це з методики «Оцінна карта самоаналізу та самооцінки професійних умінь майбутніх психологів», яка перевіряла емоційно-оцінний компонент у майбутніх психологів. Статистику критерія з даною розбіжністю можна переглянути в табл.2.2.5. і табл 2.2.6.

Статистика критерія Манна-Уїтні показала, де є розбіжності в результатах студентів-психологів 1-го та 4-го курсу [див. додаток Є]. Значима розбіжність існує по шкалі «Рівень володіння професійними вміннями» з методики «Оцінна карта самоаналізу та самооцінки професійних умінь майбутніх психологів», яка перевіряла емоційно-оцінний компонент у майбутніх психологів. Статистику критерія з даною розбіжністю можна переглянути в табл.2.2.5.

Таблиця 2.2.5

Результати застосування непараметричного статистичного критерію

	Рівень володіння професійними вміннями	Діяльне Я
Статистика Манна-Уїтні U	84,000	123,500
Статистика Вілкоксон W	294,000	333,500
Z	-3,140	-2,160
Асимпт. знч. (2-стороннє)	,002	,031
Точне знч. [2*(1-стороннє знч.)]	,001 ^b	,038 ^b

Аналіз математичної статистики в даному випадку показує, що рівень володіння вміннями має статистично значущу різницю між досліджуваними групами (1-го і 4-го курсів). Результати критеріїв Манна-Уїтні та Вілкоксона підтверджують цю різницю, демонструючи статистичну значимість. Значення Z-статистики складає -3,140, що вказує на високу відмінність між групами.

Асимптотичне значення p становить 0,002 для двостороннього тесту і 0,001 для одностороннього тесту. Ці значення підтверджують відхилення від нульової гіпотези та підтверджують статистичну значимість різниці між групами з високою достовірністю. Таблицею з рангами можна буде ознайомитись у додатку М.

Також аналіз показав розбіжність по шкалі «Діяльне Я» з методики «Хто я?», яка перевіряла когнітивний компонент образу «Я професійний».

Ці результати свідчать про наявність статистично значущої різниці між групами студентами першого та четвертого курсів щодо показника "Діяльне Я". Асимптотичне значення p (0,031 і 0,038) менше за рівень значущості 0,05, що підтверджує, що спостережувані розбіжності є малоймовірними випадковими та можуть бути інтерпретовані як значущі. Значення Z -статистики складає -2,160, що вказує на високу відмінність між групами.

Таким чином, можна зробити висновок, що студенти перших і четвертих курсів суттєво відрізняються у своєму рівні "Діяльного Я", що вказує на зміну в орієнтації на конкретні дії та професійну активність у процесі навчання.

Отже, за результатами порівняння груп за допомогою методів математичної статистики встановлено значимі відмінності за показниками професійної ідентичності у студентів 1 та 4 курсів. Значимість критерію Манна-Уїтні вказує, що відмінності між двома групами є не зовсім статистично значимими, проте у студентів 4-го курсу рівень оволодіння професійними вміннями розвинений вище. Відповідно тому, що 4-й курс навчаються довше у вищому навчальному закладі і краще ознайомленні з різними професійними навичками та навчилися їх застосовувати.

Також після аналізу математичної статистики показав статистично значущу різницю між групами студентів-психологів 1-го і 4-го курсів у рівні показника "Діяльне Я".

2.3. Практичні рекомендації щодо розвитку образу «Я-професійний» у майбутніх психологів

Для розвитку образу «Я-професійний» у майбутніх психологів, можна впровадити наступні практичні рекомендації:

1. Практичне навчання. Забезпечити можливість студентам отримати практичний досвід у справжніх психологічних ситуаціях, включаючи стажування, практикумів та волонтерство. Більше практичних занять, відвідування тренінгів,

вебінарів. Забезпечення проходження практики від університету, де можна почерпнути багато практичних знань і навичок.

2. Самоаналіз та самооцінка. Сприяти розвитку навичок самоаналізу та самооцінки, щоб студенти могли більш глибоко розуміти свої сильні та слабкі сторони у психологічній сфері.

3. Менторство: Створити програми менторства, де досвідчені психологи або викладачі можуть порадити студентам з питань професійного розвитку та кар'єрних можливостей.

4. Підвищення компетентності: Надати студентам можливість брати участь у додаткових навчальних курсах, семінарах та конференціях для підвищення їхньої професійної компетентності.

5. Підтримка і психологічна допомога: Забезпечити студентам доступ до психологічної підтримки та консультування для допомоги в подоланні стресу, підвищенні самоповаги та розвитку особистості.

6. Стимулювання саморефлексії: Заохочувати студентів до ведення щоденників, рефлексій та обговорень своїх досвідів з практики, що допоможе їм розвивати свій професійний образ.

Ці практичні рекомендації спрямовані на забезпечення глибокого розвитку образу «Я-професійний» у майбутніх психологів і сприятимуть їхньому успішному вирішенню професійних завдань у майбутньому.

Висновки до другого розділу

Результати емпіричного дослідження обумовлюють висновки другого розділу даного дослідження.

Відповідно до теми дослідження було відібрано психодіагностичні методики для діагностики розвитку образу «Я професійний» у майбутніх психологів. Тобто, обрані методики підбиралися під змістовні компоненти образу «Я-професійний (когнітивним, емоційно-оцінний, мотиваційний і поведінковий) .

Для визначення особливостей розвитку образу «Я-професійний» у майбутніх психологів було організоване і проведено емпіричне дослідження. Участь у ньому взяли студенти-психологи Національного авіаційного університету віком від 17 до 22 років, які навчаються на 1, 4 і 5 курсах. Вибірка складається з 40 респондентів, серед яких 90% становили жінки і 10% чоловіки. Із них 37,5% (15 студентів) навчаються на бюджетній формі, а 62,5% (25 студентів) на контрактній.

Також відповідно до завдання, ми обробили, проаналізували та інтерпретували результати методик. За допомогою методики "Хто я?" (М.Кун, Т. Макпартленд) ми проаналізували і порівняли результати між 1-м і 4-м курсом їхні суттєві аспекти ідентичності особистості. Таким чином, порівняння цих даних демонструє, що студенти 4-го курсу мають більш виражену ідентичність у всіх аспектах, за винятком «Комунікативного Я», де рівень знизився з 75% на 1-му курсі до 65% на 4-му курсі. Це вказує на більш зрілий та комплексний розвиток самосприйняття у четвертокурсників, що включає як соціальні, так і рефлексивні аспекти, а також більшу орієнтацію на діяльність та досягнення. Водночас матеріальний аспект залишається найменш значущим на обох курсах.

Наступним кроком в аналізі стала методика, яка досліджувала емоційно-оцінний компонент- «Оцінна карта самоаналізу та самооцінки професійних умінь майбутніх психологів». Результати діагностики самооцінки професійних умінь, у висновку показали, що у студентів першого курсу погано сформовані професійні вміння, а у майбутніх психологів, що навчаються на 4 курсі – вищий рівень їх сформованості, що можна пояснити тим що вони володіють глибшими знаннями у своїй професійній сфері.

Мотиваційний компонент перевіряла методика "Мотивація професійної діяльності" (методика К. Замфір у модифікації А. Реана). Отже, порівняння результатів 1-го і 4-го курсів показало, що внутрішня мотивація у четвертокурсників значно вища (85% проти 25% у першокурсників). Зовнішня позитивна мотивація знизилася з 60% на 1-му курсі до 10% на 4-му, а зовнішня негативна мотивація зникла зовсім (15% проти 0%). Це свідчить про розвиток глибшої і зрілішої професійної

мотивації у студентів старших курсів. Це свідчить про зрілість та розвиток професійної мотивації студентів у процесі навчання.

Ми аналізували і порівнювали отримані групові результати по опитувальнику «Стиль саморегуляції поведінки» В.І. Моросанової який досліджував поведінковий компонент образу «Я професійний». І в результаті робимо наступні висновки, що рівень саморегуляції у майбутніх психологів знаходиться на середньому рівні. Тому поведінковий компонент у нашої вибірки розвинений на хорошому рівні. Проте у 4-го курсу він краще розвинутий, ніж у 1-го курсу.

На основі даних проведених методик, ми провели математичну статистику і в результаті не було підтверджено значимих відмінностей професійної ідентичності у студентів 1 та 4 курсів. Проте критерій Манна-Уїтні показав, що четвертий курс має кращий сформований рівень володіння професійними вміннями, ніж більшість студентів першого курсу і ще четвертокурсники мають більш виражений рівень «Діяльне Я».

Отже наша гіпотеза про те, що у 4-го курсу краще розвинений образ «Я професійний», ніж у 1-го курсу – підтвердилась лише частково. Між двома вибірками є лише значущі зміни в емоційному-оцінному і когнітивному компоненті образу «Я-професійний» майбутніх психологів.

ВИСНОВКИ

Відповідно до поставленої мети і завдання кваліфікаційної роботи ми здійснили теоретичний аналіз особливості розвитку образу «Я- професійний» за допомогою психолого-педагогічної літератури.

Образ "Я – професійне " з ознаками ідентичності трактуємо як такий, що формується на основі відкриття майбутнім кваліфікованим робітником нових для нього властивостей професійної діяльності, самокорекції індивідуального досвіду та їх апробація у процесі оволодіння професійною діяльністю.

Також теоретично дослідили, що образ «Я-професійний» складається основних компонентів: когнітивний компонент включає професійні знання, навички, переконання, установки, а також уявлення про власні професійні характеристики та кар'єрні орієнтації. Емоційно-ціннісний компонент охоплює емоційне ставлення до власних переконань, навичок і цінностей, впливаючи на вибір професії та успішність навчання. Поведінковий компонент визначається готовністю особистості до реалізації певних видів поведінки. Мотиваційний компонент, стосується мотивації вибору професії та бажання працювати в цій сфері.

Було визначено методичну базу для проведення емпіричного дослідження. За основу було взято чотири методики, які дозволяють виявити рівень розвитку образу "Я – професійний" у майбутніх психологів. У дослідженні брали участь 20 студентів-психологів 1- го курсу та 20 студентів-психологів 4 і 5-го курсів, віком 17-22 років, переважно це студенти НАУ.

Емпірично дослідили та проаналізували рівень розвитку образу «Я професійний», а саме його чотири компоненти і виявили, що за першою методикою студенти 4-го курсу мають більш виражену ідентичність у всіх аспектах, окрім «Комунікативного Я». Це свідчить про більш зріле та комплексне самосприйняття четвертокурсників, а також про більшу орієнтацію на діяльність та досягнення. Друга методика на емоційно-оцінний компонент виявив, що професійні вміння краще сформовані у студентів 4-го курсу. Наступна методика на мотиваційний компонент показав вищу внутрішню мотивацію у четвертокурсників, вказуючи на їхню зрілішу

професійну мотивацію. Аналіз поведінкового компонента виявив середній рівень саморегуляції у всіх студентів, але все ж таким він вищий у студентів 4-го курсу.

На основі даних проведених методик, ми провели математичну статистику і не виявили значимих відмінностей у професійній ідентичності студентів 1 та 4 курсів. Однак, критерій Манна-Уїтні показав, що студенти 4 курсу мають кращий рівень володіння професійними вміннями та більш виражений рівень «Діяльного Я». Наша гіпотеза про те, що у 4 курсу краще розвинений образ «Я професійний», ніж у 1 курсу, підтвердилася лише частково. Значущі відмінності виявлено лише в емоційно-оцінному та когнітивному компонентах образу «Я-професійний» майбутніх психологів.

Надали короткі, але змістовні і дієві практичні рекомендації щодо розвитку образу «Я-професійний». Також рекомендуємо студентам постійно розвивати свої професійні компетенції через навчання та практичний досвід. Звертати увагу на самопрезентацію, включаючи резюме та соціальні мережі, щоб їхній професійний образ завжди був актуальним і привабливим для потенційних роботодавців та партнерів.

Таким чином, результати нашого дослідження підтвердили, що розвиток образу «Я-професійний» у студентів-психологів має комплексний характер та формується відповідно до змістових компонентів (когнітивний, емоційно-ціннісний, поведінковий та мотиваційний). Було виявлено, що студенти старших курсів мають більш виражену професійну ідентичність та зріліші професійні вміння, що свідчить про поступовий розвиток і поглиблення професійної самосвідомості у процесі навчання. Однак, незважаючи на певні розбіжності, значущі відмінності між студентами 1 та 4 курсів були виявлені лише в окремих аспектах, що вказує на необхідність подальшої роботи над усіма складовими професійного образу в освітньому процесі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Бернс Р. Розвиток Я-концепції та виховання / Р. Бернс.- 1986. - 421 с.
2. Білозерська С. І. Професійна Я-концепція як передумова професійного розвитку особистості // Наукові записки Національного університету «Острозька академія» -Вип.2, 2015 – С.10-18.
3. Бондар М.С. «ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ОБРАЗУ «Я-ПРОФЕСІЙНИЙ» У МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ» //ПОЛІТ. Сучасні проблеми науки. Гуманітарні науки: тези доповідей XXIV Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених:[у 2-х т.]. (м. Київ, 02-05 квітня 2024 р.). Т.1. К., 2024. С. 305-307.
4. Бондар М.С. «ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ В УКРАЇНІ» //ПОЛІТ. Гуманітарні науки: тези доповідей XXIV Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених:[у 2-х т.]. (м. Київ), Т.1. К., 2022.
5. Броневицький Г. А., Броневицький Г. Г., Томілін А. Н./Психолого-педагогічний словник офіцера вихователя корабельного підрозділу, 2005.
6. Вірна Ж. П. Професійна ідентифікація психолога // Актуальні проблеми діяльності психологічної служби системи освіти: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Суми, 11–12 квіт. 2006 р.). Суми, 2006. С. 16–19.
7. Вірна Ж. П. Професіоналізація: Теоретико-методологічні витoki психологічного забезпечення. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2002. № 3. С. 186-196.
8. Глова І. В. Психологічні особливості взаємозв'язку внутрішньої і зовнішньої мотивації професійної діяльності працівників місцевих органів виконавчої влади // Збірник наукових праць КПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України.,2012. С.150-159.
9. Гуменюк О. Є. Психологія Я-концепції / О. Є. Гуменюк. – Тернопіль: Економічна думка, 2004. – 310 с.

10. Давидюк Н. О. Образ “Я” як регулятор подружніх взаємин : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : спец. 19.00.07 «Вікова та педагогічна психологія» / Н. О. Давидюк. – Івано-Франківськ, 2006. – 19 с.
11. Данильченко Н.О., Вертель А.В. Психодіагностика. - Суми: Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. - 140 с.
12. Дмитрова Т. В. Образ "Я" як регулятор міжособистісних стосунків у ранній юності: дис.канд. психол. наук: 19.00.07 / Дмитрова Тетяна Володимирівна. – К., 1993. – 187 с.
13. Іващенко А. І. Особливості апробації методики «Оцінна карта самоаналізу та самооцінки професійних умінь майбутніх психологів». / А.І. Іващенко // «Теорія і методика сучасної психології» зб. наук. праць. – Київ, 2019.– С. 17-23.
14. Каламаж Р. В. Я–концепція як складова професійної самосвідомості юристів / Р. В. Каламаж // Наукові записки. Серія «Психологія і педагогіка». – Острог, 2006. – Вип. 7, С. 156–164.
15. Каплун І. В. Емоційно-ціннісний компонент у структурі професійної ідентичності майбутніх фахівців технічного профілю / І. В. Каплун // Наукові записки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія: Педагогічні та історичні науки : [зб. наук. статей] / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. - К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2012. - Вип. 107. - С. 71-78.
16. Климчук В. О. Феномени розвитку внутрішньої мотивації / В. О. Климчук // Соціальна психологія. – 2008. – № 6 (32). – С. 70-77.
17. Критерію Колмогорова-Смирнова [Електронний ресурс]– Режим доступу: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/posibnuku/210/26.pdf>
18. Кузьміна, І. П. Професійна ідентичність майбутніх фахівців. ВІСН К НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка. 1, 2012- с 102-106.
19. Ложкін Г. Професійна ідентичність в контексті маргінальної поведінки суб’єкта / Г. Ложкін, Н. Волянюк // Соціальна психологія. – 2008. – № 3. – С. 123–130.

20. Лукіяничук, А. М. Психологічні основи професійного становлення та розвитку особистості майбутнього кваліфікованого робітника: навчально-методичний посібник.. Вид 2-ге, поробл. доповн, Біла Церква: -2020.-139 с.

21. Маслоу А. Самоактуалізація / А. Маслоу // Психологія особистості: Тексти. - 1982. - С.108 – 117.

22. Математичні методи в психології [Електронний ресурс]– режим доступу: <https://psychology.karazin.ua/dist2020/materialy/Olefir/Manna-Uitni.pdf>

23. Матеюк О. А. Психологічні особливості професійної ідентичності майбутніх суб'єктів праці / О.А. Матеюк // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2014. – Вип. 1. – С. 131–140.

24. Мацегора Я. В. Формування "образу Я " працівників ОВС у процесі професійного становлення : дис... канд. психол. наук: 19.00.06 «Юридична психологія.». / Мацегора Яніна Володимирівна. – 2008. – 19с.

25. Мотивація професійної діяльності (методика к. Замір в модифікації а. Реана) [Електронний ресурс]– Режим доступу: <https://studfile.net/preview/10038528/page:15/>

26. Мухамедьяров Н. Н. Образ фізичного Я особистості як складова Я концепції / Н. Н. Мухамедьяров // Педагогіка і психологія. – 2006. – № 1. – С. 84-90.

27. Обухова Л.Ф. Вступ у професію: психолог [Електронний ресурс] / Обухова Л. Ф. – Режим доступу: https://stud.com.ua/170141/psihologiya/vstup_u_profesiyu_psiholog

28. Опитувальник «Стиль саморегуляції поведінки» В.І. Моросанової [Електронний ресурс]– Режим доступу: <https://psy.kpi.ua/wpcontent/uploads/2018/09/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B0-2.-%D0%A1%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%B3%D1%83%D0%B%D1%8F%D1%86%D1%96%D1%8F-%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%B8.pdf>

29. Патруль М.В. Образ «Я-професійний» як складова професійної ідентичності майбутнього фахівця / М. Патруль // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка. Психологія: зб. наук. пр. – К. : Національний авіаційний університет, 2022. – Вип. 1(20). – С. 107-114.

30. Патруль М.В. «Особливості образу «Я-професійного» у студентів різних спеціальностей»// Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету: матеріали звітної науково-практичної конференції викладачів, докторантів та аспірантів факультету філософії та суспільствознавства 13-17 травня 2019 року / Ред. рада І.І. Дробот (голова) та ін. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019. – С.121 – 125.

31. Патруль М.В. “Психологічні аспекти образу «Я-професійний» у становленні майбутнього фахівця”//ПОЛІТ. Сучасні проблеми науки. Гуманітарні науки: тези доповідей XXIII Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених:[у 2-х т.]. (м. Київ, 04-07 квітня 2023 р.). Т.1. К., 2023. С. 335-336.

32. Пушкар В. А. “Я” образи у структурі “Я”-концепції особистості – співвідношення понять у психології [Електронний ресурс] / В. А. Пушкар // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка : збірник наукових праць. – 2011. – No 94. – Т. 2. – Режим доступу : http://archive.nbuu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchdpu/psy/2011_94/Push.pdf

33. Ренке С. О. Психологічні чинники становлення професійного образу «Я» у майбутніх психологів : дис. канд. психол. наук : 19.00.07 / Сергій Олександрович Ренке. – К., 2010. – 246 с.

34. Сірко Р. І. “Структура «я-концепції» студентів-психологів вищих навчальних закладів державної служби України з надзвичайних ситуацій” . Науковий вісник 2’2013. - С.1- 9.

35. Становських З. Актуальні проблеми професійного становлення особистості майбутніх практичних психологів // 36 матеріалів Всеукраїнської наук.-практ. конференції 16–17 травня «Проблеми підготовки і підвищення кваліфікації

практичних психологів у вузах» / За ред. С. Д. Максименка. – К. : Тернопіль : Ніка-центр, 2002. – 49 с.

36. Титаренко Т.М. Сучасна психологія особистості. Київ: Марич -2009. 232 с.

37. Федорінов Д. Формування Я-концепції в юнацькому віці / Д. Федорінов // Психолог. – 2006. – № 10(березень). – С. 5-8.

38. Швидкий В. О. Особливості формування Я-концепції в професійному становленні особистості: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / В. О. Швидкий. – К., 2007. – 18 с.

39. Шевченко О. В. Національна ідентифікація у становленні Я-образу особистості: автореф.дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: 19.00.07 «Вікова та педагогічна психологія» / О. В. Шевченко. – К., 2005. – 20 с.

40. Щербак Т. І. Особливості розширення та поглиблення структурних компонентів образу „Я” у період репрезентації інтелекту особистості / Т. І. Щербак // Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України [за ред. С. Д. Максименка]. – К., 2010. – Т. XII, Вип. 4. – С.445- 455.

41. Щербак Т.І. Психологічні особливості професійного аспекту образу «Я» майбутніх психологів. Вісник ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. Психологія. Випуск 51. 2015.С.306-315.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Методика «Оцінна карта самоаналізу та самооцінки професійних умінь майбутніх психологів»
Стимульний матеріал

Номер відповіді	Варіант відповіді
0	не володію вмінням
1	володію на низькому рівні
2	володію на середньому рівні
3	володію на високому рівні

Професійні вміння психолога
актуалізація проблеми (виявити проблему та визначити напрям майбутнього дослідження);
вступати в контакт із різними людьми;
чітко формулювати мету та завдання діагностики в усній та письмовій формі
забезпечувати розвиток і корекцію діяльності особистості та колективу шляхом продуктивного навчання;
формулювати проблему після вивчення конкретної ситуації чи явища;
визначення сфери дослідження (сформулювати основні питання, відповіді на які потрібно знайти);
встановлювати професійні стосунки з педагогічними працівниками та учнями під час практик;
регулювати, координувати процес дослідження, визначати терміни, етапи роботи;
здійснювати вибір і реалізацію продуктивних моделей, алгоритму і технології власної професійної діяльності;
ставити цілі своєї професійній діяльності;
обирати тему дослідження (вміння чітко визначати межі дослідження);
знаходити індивідуальний підхід до людей зі специфічними проблемами;
обирати діагностичні методи та методики, адекватні поставленим завданням;
використовувати інтернет-ресурси як демонстраційні матеріали під час професійного навчання;
моделювати реальну психологічну ситуацію та мисленнєво пропрацьовувати її;
формулювати гіпотези психологічного дослідження;
співпрацювати, вступати в ділові контакти з педагогічним персоналом та батьками під час навчальних практик;
використовувати комп'ютерне тестування в роботі;
створювати електронні посібники для навчальних занять;

ЗАКІНЧЕННЯ ДОДАТКУ А

Професійні вміння психолога
висувати та аналізувати робочі гіпотези;
пошук та систематизація шляхів вирішення професійної проблеми (вибір методів дослідження);
створювати атмосферу комфортності та доброзичливості між людьми;
чітко, послідовно та зрозуміло інструктувати досліджуваних у процесі проведення психодіагностичного дослідження;
використовувати мультимедійний супровід у роботі;
прораховувати наслідки власних професійних дій;
визначати послідовність проведення психологічного дослідження;
будувати діалог із людьми, сприяти творчому спілкуванню в діяльності;
забезпечувати під час психодіагностики всіх досліджуваних методичними матеріалами (програмами, бланками, формами фіксації тощо);
знаходити резервні можливості особистості, відкривати її позитивні сторони та організовувати процес її самопомоги;
планувати етапи своєї професійної діяльності в межах певної проблеми;
правильно фіксувати отриману під час психологічного дослідження інформацію;
дотримуватись конфіденційності в роботі під час виконання завдань на практиках;
якісно інтерпретувати одержані в процесі психодіагностики кількісні дані – точно, повно, логічно, об'єктивно, послідовно;
навчати людей соціально необхідним щоденним життєвим навичкам;
формулювати завдання, очікувані результати, установлювати терміни виконання професійних завдань;
узагальнювати отримані матеріали (структурувати отримані дані, використовуючи відомі правила та прийоми);
активізувати процес спілкування між членами групи;
модифікувати та адаптувати опубліковані в літературі діагностичні методики відповідно віку досліджуваних;
навчати працювати з інноваційними технологіями в психології;
аналізувати та обирати найбільш раціональні способи вирішення проблемних ситуацій;
готувати звіт за результатами дослідження;
впливати на людей за допомогою мови, голосу, жестів, ораторського мистецтва;
доводити інформацію до всіх зацікавлених осіб, забезпечуючи дотримання норм етики;
передавати іншим знання, отримані в процесі професійного навчання та власного досвіду;
планувати та реалізовувати свої варіанти дій у різних професійних ситуаціях;
писати доповіді, публікувати статті (публічний захист результатів дослідження);
правильно розв'язувати конфліктні ситуації та адекватно реагувати на них;
використовувати результати діагностування для прогнозування розвитку особистості;
подавати навчальний матеріал доступно, логічно, чітко;
працювати з інноваційними проектними технологіями.

Обробка та інтерпретація результатів
 Бали за кожним з умінь нараховуються відповідно з ключем:

Варіант відповіді	Номер відповіді	Бали
не володію вмінням	0	0
володію на низькому рівні	1	1
володію на середньому рівні	2	2
володію на високому рівні	3	3

Отримані бали сумуємо, суму ділимо на 50 (кількість питань). Отримане число є коефіцієнтом рівня володіння професійними вміннями.

Коефіцієнт	Рівень володіння вмінням
3-2,7	високий рівень
2,6-2,3	середній рівень
2,2 і нижче	низький рівень

**Методика "Мотивація професійної діяльності" (методика К. Замфір у модифікації А. Реана)
Стимульний матеріал**

Прочитайте перераховані нижче мотиви професійної діяльності та дайте оцінку їх значущості для Вас за п'ятибальною шкалою.

№ зп		У дуже незначній мірі	У достатньо незначній мірі	У невеликій, але значній мірі	У достатньо великій мірі	У дуже значній мірі
1	Грошове забезпечення					
2	Прагнення до просування по роботі					
3	Прагнення уникнення критики зі сторони керівника чи колег					
4	Прагнення уникати можливих покарань чи неприємностей					
5	Потреба у досягненні соціального престижу та поваги оточуючих					
6	Задоволення від самого процесу та результату роботи					
7	Можливість найбільш повної самореалізації саме в цій діяльності					

Обробка

Підраховуються показники внутрішньої мотивації (ВМ), зовнішньої позитивної (ЗПМ) та зовнішньої негативної (ЗНМ) у відповідності до наступних ключів:

$$ВМ = (оцінка пункту 6 + оцінка пункту 7) / 2$$

$$ЗПМ = (оцінка п. 1 + оцінка п. 2 + оцінка п.5) / 3$$

$$ЗНМ = (оцінка п. 3 + оцінка п.4)$$

Показником значущості кожного типу мотивації буде число, яке знаходиться у межах від 1 до 5 (у тому числі можливо і дробове).

Інтерпретація

На підставі отриманих результатів визначається мотиваційний комплекс особистості. Він уявляє собою тип співвідношення між собою трьох видів мотивації: ВМ, ЗПМ, ЗНМ. До найкращих, оптимальних мотиваційних комплексів слід відносити два типи сполучення:

$$ВМ > ЗПМ > ЗНМ \text{ та } ВМ = ЗПМ > ЗНМ.$$

Найгіршим мотиваційним комплексом є тип ЗНМ > ЗПМ > ВМ.

Між цими комплексами заключні проміжні з точки зору їх ефективності інші мотиваційні комплекси.

Потрібно враховувати не тільки тип мотиваційного комплексу, але й те, наскільки сильно один тип мотивації превалює над іншим по ступеню значущості.

Опитувальник
«Стиль саморегуляції поведінки» В.І. Моросанової
 Стимульний матеріал

Інструкція: Пропонуємо Вам ряд висловлювань про особливості поведінки. Послідовно прочитавши кожне висловлювання, виберіть один з чотирьох можливих відповідей: «Правильно», «Мабуть, вірно», «Мабуть, невірно», «Неправильно» та поставте хрестик у відповідній графі на аркуші відповідей. Не пропускайте жодного висловлювання. Пам'ятайте, що не може бути хороших чи поганих відповідей, тому що це не випробування Ваших здібностей, а лише виявлення індивідуальних особливостей Вашої поведінки.

Текст опитувальника

- 1 Свої плани на майбутнє люблю розробляти в найменших деталях.
- 2 Люблю всякі пригоди, можу йти на ризик.
- 3 Намагаюся завжди приходити вчасно, але тим не менш часто запізнююся.
- 4 Дотримуюся девізу: «Выслушай совет, но сделай по-своему».
- 5 Часто покладаюся на свої здібності орієнтуватися по ходу справи і не прагну заздалегідь уявити послідовність своїх дій.
- 6 Оточуючі відзначають, що я недостатньо критичний до себе і своїх дій, але сам я це не завжди помічаю.
- 7 Напередодні контрольних або іспитів у мене зазвичай з'являлося відчуття, що мені не вистачило 1-2 днів для підготовки.
- 8 Щоб відчувати себе впевнено, необхідно знати, що чекає на тебе завтра.
- 9 Мені важко себе змусити щось переробляти, навіть якщо якість зробленого мене не влаштовує.
- 10 Не завжди помічаю свої помилки, частіше це роблять оточуючі мене люди.
- 11 Перехід на нову систему роботи не завдає мені особливих незручностей.
- 12 Мені важко відмовитися від прийнятого рішення навіть під впливом близьких мені людей.
- 13 Я не відношу себе до людей, життєвим принципом яких є «Сім разів відміряй, один раз відріж».
- 14 Ненавиджу, коли мене опікують і за мене щось вирішують.
- 15 Не люблю багато роздумувати про своє майбутнє.
- 16 У новому одязі часто відчуваю себе ніяково.
- 17 Завжди заздалегідь планую свої витрати, не люблю робити незапланованих покупок.
- 18 Уникаю ризику, погано справляюся з несподіваними ситуаціями.
- 19 Моє ставлення до майбутнього часто змінюється: то будую «райдужні» плани, то майбутнє здається мені «похмури».
- 20 Завжди намагаюся продумати способи досягнення мети, перш ніж почну діяти.
- 21 Віддаю перевагу зберігати незалежність навіть від близьких мені людей.
- 22 Мої плани на майбутнє зазвичай реалістичні, і я не люблю їх змінювати.
- 23 У перші дні відпустки (канікул) при зміні способу життя завжди з'являється почуття дискомфорту.
- 24 При великому обсязі роботи неминуче страждає якість результатів.
- 25 Люблю зміни в житті, зміну обстановки і способу життя.
- 26 Не завжди вчасно помічаю зміни обставин і через це терплю невдачі.
- 27 Буває, що наполягаю на своєму, навіть коли не впевнений у своїй правоті.
- 28 Люблю дотримуватися заздалегідь наміченого на день плану.
- 29 Перш ніж з'ясувати стосунки, намагаюся уявити собі різні способи подолання конфлікту.
- 30 У разі невдачі завжди шукаю, що ж було зроблено неправильно.
- 31 Не люблю посвячувати кого-небудь в свої плани, рідко дотримуюся чужих порад.

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ В

- 32 Вважаю розумним принцип: спочатку треба вплутатися в бій, а потім шукати кошти для перемоги.
- 33 Люблю помріяти про майбутнє, але це скоріше фантазії, ніж реальність.
- 34 Намагаюся завжди враховувати думку товаришів про себе та свою роботу.
- 35 Якщо я зайнятий чимось важливим для себе, то можу працювати в будь-якій обстановці.
- 36 В очікуванні важливих подій прагну заздалегідь уявити послідовність своїх дій при тому чи іншому розвитку ситуації.
- 37 Перш ніж взятися за справу, мені необхідно зібрати докладну інформацію про умови його виконання і супутніх обставин.
- 38 Рідко відступаю від розпочатої справи.
- 39 Часто допускаю недбале ставлення до своїх зобов'язань в разі втоми і поганого самопочуття.
- 40 Якщо я вважаю, що правий, то мене мало хвилює думка оточуючих про мої дії.
- 41 Про мене кажуть, що я «розкидаюся», не вмію відокремити головне від другорядного.
- 42 Чи не вмію і не люблю заздалегідь планувати свій бюджет.
- 43 Якщо в роботі не вдалося домогтися певної якості, яка б мене влаштовувала, прагну переробити, навіть якщо оточуючим це не важливо.
- 44 Після вирішення конфліктної ситуації часто подумки до неї повертаюся, перевіряю вжиті заходи і результати.
- 45 Невимушено відчуваю себе в незнайомій компанії, нові люди мені зазвичай цікаві.
- 46 Зазвичай різко реаую на заперечення, намагаюся думати і робити все по своєму.

Обробка результатів

Підрахунок показників опитувальника проводиться по ключам, представленим нижче, де «Так» означає позитивні відповіді, а «Ні» – негативні.

Ключ до шкал

Регуляторні шкали	Відповіді, що збігаються з ключем (1 бал)	
	Вірно; мабуть, вірно	Не вірно; мабуть, не вірно
Планування	1, 8, 17, 22, 28, 31, 36	15, 42
Моделювання	11, 37	2, 7, 19, 23, 26, 33, 41
Програмування	12, 20, 25, 29, 38, 43	5, 9, 32
Оцінювання результатів	30, 44	6, 10, 13, 16, 24, 34, 39
Гнучкість	2, 11, 25, 35, 36, 45	16, 18, 43
Самостійсність	4, 12, 14, 21, 27, 31, 40, 46	34
Загальний рівень саморегуляції	1, 2, 4, 8, 11, 12, 14, 17, 20, 21, 22, 25, 27, 28, 29, 30, 31, 35, 36, 37, 38, 40, 43, 44, 45, 46	3, 5, 6, 7, 9, 10, 13, 15, 16, 18, 19, 23, 24, 26, 32, 33, 34, 39, 41, 42

Кількість балів

Регуляторні шкали	Кількість балів		
	Низький рівень	Середній рівень	Високий рівень
Планування	<3	4-6	>7
Моделювання	<3	4-6	>7
Програмування	<4	5-7	>8
Оцінювання результатів	<3	4-6	>7
Гнучкість	<4	5-7	>8
Самостійність	<3	4-6	>7
Загальний рівень саморегуляції	<23	24-32	33

Результати по методиці «Хто я?» "(М.Кун, Т. Макпартленд)

№	Шифр	Курс	Показники ідентичності особистості							
			Фізич. Я	Соц. Я	Рефл. Я	Комун. Я	Діял. Я	Перс. Я	Матер. Я	Рівень диферен.
1	ДФ 9	1	0	7	1	0	1	0	0	9
2	КС 6	1	0	5	6	1	0	0	0	12
3	МС 5	1	0	9	4	1	1	3	0	19
4	ВД 13	1	1	0	9	6	1	0	0	16
5	ВЕ 3	1	1	8	3	1	0	1	0	14
6	СО 25	4	2	6	5	2	5	0	0	20
7	ЕК 21	4	2	5	5	0	8	0	0	20
8	АР 7	4	0	6	7	3	0	1	0	17
9	БА 30	4	0	8	6	1	2	1	0	17
10	ДБ 10	4	0	10	0	0	0	0	0	10
11	МГ 4	4	1	9	1	1	6	0	0	18
12	ВА 24	4	0	7	13	0	0	0	0	20
13	РК 59	5	0	5	1	0	3	0	0	9
14	ШЮ50	5	1	13	1	2	2	1	0	20
15	ПА 12	4	0	1	12	0	5	0	0	18
16	ВР 55	4	1	5	4	1	8	1	0	20
17	ЮХ11	4	1	8	7	2	2	2	0	20
18	БК 40	4	0	7	3	2	2	0	0	14
19	АЗ 39	1	0	7	2	1	5	1	0	15
20	СП 43	1	1	6	4	1	0	0	0	12
21	ПЄ 14	4	1	12	3	1	0	2	1	20
22	КК 26	4	0	6	1	2	1	0	0	10
23	ГН 35	1	0	3	0	1	0	1	0	5
24	ВО 8	1	0	11	7	1	1	0	0	20
25	ГО 18	1	0	9	2	1	2	1	0	15
26	ЄЖ 52	4	0	12	1	1	1	1	0	16
27	ПО 15	4	1	6	3	1	6	3	0	20
28	ІМ 20	4	0	2	9	1	1	0	0	14
29	СА 46	4	0	1	0	0	0	0	0	1
30	НС 31	4	0	0	11	0	0	0	0	11
31	ІБ 1	1	0	4	0	0	0	0	0	4
32	НМ 15	1	1	2	17	0	0	0	0	20
33	КЗ 37	1	0	7	0	1	0	0	0	8
34	СН 18	1	0	5	0	0	0	0	0	5
35	МБ 2	1	0	6	1	2	1	0	0	10
36	АА 10	1	0	7	1	0	1	0	0	9
37	ХО 17	1	0	5	6	1	0	0	0	12
38	ВП 32	1	0	7	2	1	5	1	0	15
39	ЛБ 21	1	1	6	4	1	0	0	0	12
40	МД 24	1	1	0	9	6	1	0	0	16

ДОДАТОК Е

Результати по методиці «Оцінна карта самоаналізу та самооцінки професійних умінь майбутніх психологів»

№	Шифр	Курс	Форма навчання	Коефіцієнт	Рівень володіння вміннями
1	ДФ 9	1	К	2,12	Низький рівень
2	КС 6	1	К	1,26	Низький рівень
3	МС 5	1	Б	1,42	Низький рівень
4	ВД 13	1	К	1,9	Низький рівень
5	ВЕ 3	1	К	1,74	Низький рівень
6	СО 25	4	Б	1,86	Низький рівень
7	ЕК 21	4	Б	2,42	Середній рівень
8	АР 7	4	Б	1,94	Низький рівень
9	БА 30	4	К	2,04	Низький рівень
10	ДБ 10	4	К	2,54	Середній рівень
11	МГ 4	4	Б	2,5	Середній рівень
12	ВА 24	4	Б	2,6	Середній рівень
13	РК 59	5	Б	2,36	Середній рівень
14	ШЮ 50	5	К	2,54	Середній рівень
15	ПА 12	4	К	2,16	Низький рівень
16	ВР 55	4	Б	2,12	Низький рівень
17	ЮХ 11	4	К	1,66	Низький рівень
18	БК 40	4	К	2,05	Низький рівень
19	АЗ 39	1	Б	1,52	Низький рівень
20	СП 43	1	Б	1,7	Низький рівень
21	ПЄ 14	4	К	1,96	Низький рівень
22	КК 26	4	Б	1,38	Низький рівень
23	ГН 35	1	К	1,18	Низький рівень
24	ВО 8	1	К	2,24	Низький рівень
25	ГО 18	1	К	1,54	Низький рівень
26	ЄЖ 52	4	К	2,62	Середній рівень
27	ПО 15	4	Б	1,7	Низький рівень
28	ІМ 20	4	К	1,84	Низький рівень
29	СА 46	4	К	1,38	Низький рівень
30	НС 31	4	К	1,72	Низький рівень
31	ІБ 1	1	К	1,42	Низький рівень
32	НМ 15	1	К	1,36	Низький рівень
33	КЗ 37	1	К	1,46	Низький рівень
34	СН 18	1	Б	2	Низький рівень
35	МБ 2	1	К	1,38	Низький рівень
36	АА 10	1	Б	2,12	Низький рівень
37	ХО 17	1	К	1,26	Низький рівень
38	ВП 32	1	Б	1,52	Низький рівень
39	ЛБ 21	1	К	1,7	Низький рівень
40	МД 24	1	К	1,9	Низький рівень

ДОДАТОК Ж

Результати по методиці "Мотивація професійної діяльності" (методика К. Замфір у модифікації А. Реана).

№	Шифр	Курс	Форма навчання	Внутрішня мотивація (ВМ)	Зовнішня позитивна (ЗПМ)	Зовнішня негативна (ЗНМ)	Мотиваційний комплекс
1	ДФ 9	1	К	4,5	4	2	Оптимальний
2	КС 6	1	К	3,5	3	4,5	Інший
3	МС 5	1	Б	4,5	4	3	Оптимальний
4	ВД 13	1	К	5	4,3	3	Оптимальний
5	ВЕ 3	1	К	4,5	2,3	3,5	Інший
6	СО 25	4	Б	4	3,3	1	Оптимальний
7	ЕК 21	4	Б	5	4	1	Оптимальний
8	АР 7	4	Б	5	4	3	Оптимальний
9	БА 30	4	К	5	4	4	Інший
10	ДБ 10	4	К	4,5	3,3	4	Інший
11	МГ 4	4	Б	5	2,6	4	Інший
12	ВА 24	4	Б	5	4,6	3	Оптимальний
13	РК 59	5	Б	5	4	4	Інший
14	ШЮ 50	5	К	5	4	3	Оптимальний
15	ПА 12	4	К	4,5	3,3	3	Оптимальний
16	ВР 55	4	Б	5	3,3	3	Оптимальний
17	ЮХ 11	4	К	4	5	4	Інший
18	БК 40	4	К	4	2,3	3,5	Інший
19	АЗ 39	1	Б	5	5	5	Інший
20	СП 43	1	Б	5	3,3	1	Оптимальний
21	ПЄ 14	4	К	5	3	2,5	Оптимальний
22	КК 26	4	Б	4	4	5	Інший
23	ГН 35	1	К	5	4,3	5	Інший
24	ВО 8	1	К	5	5	3,5	Оптимальний
25	ГО 18	1	К	5	3	5	Інший
26	ЄЖ 52	4	К	5	3,6	2,5	Оптимальний
27	ПО 15	4	Б	3,5	4,3	2,3	Інший
28	ІМ 20	4	К	3,5	3	3	Інший
29	СА 46	4	К	5	4,3	4	Оптимальний
30	НС 31	4	К	4,5	4	3	Оптимальний
31	ІБ 1	1	К	5	2,3	3,5	Інший
32	НМ 15	1	К	4,5	4	3	Оптимальний
33	КЗ 37	1	К	5	3	4	Інший
34	СН 18	1	Б	5	4,6	2,5	Оптимальний
35	МБ 2	1	К	4	4	5	Інший
36	АА 10	1	Б	4,5	4	2	Оптимальний
37	ХО 17	1	К	3,5	3	4,5	Інший
38	ВП 32	1	Б	5	5	5	Інший
39	ЛБ 21	1	К	5	3,3	1	Оптимальний
40	МД 24	1	К	5	4,3	3	Оптимальний

ДОДАТОК К

Результати по опитувальнику «Стиль саморегуляції поведінки» В.І. Моросанової

№	Шифр	К у р с	Форма навча ння	Регуляторні шкали							Загальний рівень Саморегуляції
				Плануван я	Моделю - вання	Програ мування	Оціню вання результат ів	Гнуч кість	Самості й- ність		
1	ДФ 9	1	К	7	5	5	5	8	8	33 Високий	
2	КС 6	1	К	6	4	4	6	5	5	26 Середній	
3	МС 5	1	Б	9	8	7	6	5	8	23 Низький	
4	ВД 13	1	К	8	4	7	7	7	5	34 Високий	
5	ВЕ 3	1	К	3	6	3	4	4	1	20 Низький	
6	СО 25	4	Б	8	3	6	4	1	6	24 Середній	
7	ЕК 21	4	Б	7	8	7	6	6	8	35 Високий	
8	АР 7	4	Б	5	5	7	7	8	6	32 Середній	
9	БА 30	4	К	7	4	9	8	4	5	29 Середній	
10	ДБ 10	4	К	4	6	4	7	4	5	24 Середній	
11	МГ 4	4	Б	6	6	6	5	7	4	27 Середній	
12	ВА 24	4	Б	6	7	6	8	7	9	38 Високий	
13	РК 59	5	Б	8	5	8	5	6	2	37 Високий	
14	ШЮ 50	5	К	6	5	6	7	7	7	35 Високий	
15	ПА 12	4	К	3	3	4	2	4	1	16 Низький	
16	ВР 55	4	Б	5	7	4	6	7	5	26 Середній	
17	ЮХ 11	4	К	8	2	3	4	4	8	27 Середній	
18	БК 40	4	К	7	7	6	6	2	1	26 Середній	
19	АЗ 39	1	Б	6	5	5	5	9	4	24 Середній	
20	СП 43	1	Б	6	8	7	7	9	6	37 Високий	
21	ПЄ 14	4	К	8	5	5	6	7	1	28 середній	
22	КК 26	4	Б	3	6	7	6	4	4	28 середній	
23	ГН 35	1	К	7	4	5	3	1	3	22 Низький	
24	ВО 8	1	К	4	6	3	5	5	7	22 Низький	
25	ГО 18	1	К	6	4	6	6	4	6	26 Середній	
26	ЄЖ 52	4	К	1	6	5	7	7	8	30 Середній	
27	ПО 15	4	Б	7	4	6	4	3	5	26 Середній	
28	ІМ 20	4	К	7	4	6	7	4	5	28 Середній	
29	СА 46	4	К	5	5	4	6	6	6	29 Середній	
30	НС 31	4	К	5	4	3	6	7	4	25 Середній	
31	ІБ 1	1	К	6	6	7	8	6	5	31 Середній	
32	НМ 15	1	К	7	4	8	6	6	6	21 Низький	
33	КЗ 37	1	К	6	6	7	7	5	1	27 Середній	
34	СН 18	1	Б	8	7	6	6	5	4	33 Високий	
35	МБ 2	1	К	3	6	7	6	4	4	28 середній	
36	АА 10	1	Б	5	7	4	6	7	5	26 Середній	
37	ХО 17	1	К	6	4	4	6	5	5	26 Середній	
38	ВП 32	1	Б	6	5	5	5	9	4	24 Середній	
39	ЛБ 21	1	К	6	8	7	7	9	6	37 Високий	
40	МД 24	1	К	8	4	7	7	7	5	34 Високий	

Статистика критерію

	ФізичнеЯ	СоціальнеЯ	РефлексивнеЯ	КомунікативнеЯ	ДіяльнеЯ
Mann-Whitney U	173,000	180,000	162,500	200,000	123,500
Wilcoxon W	383,000	390,000	372,500	410,000	333,500
Z	-,933	-,545	-1,027	,000	-2,160
Asymp. Sig. (2-tailed)	,351	,586	,304	1,000	,031
Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]	,478 ^b	,602 ^b	,314 ^b	1,000 ^b	,038 ^b

	ПерспективнеЯ	МатеріальнеЯ	РівеньДиферен	РівВолодВмін
Mann-Whitney U	176,000	190,000	127,000	84,000
Wilcoxon W	386,000	400,000	337,000	294,000
Z	-,770	-1,000	-1,998	-3,140
Asymp. Sig. (2-tailed)	,441	,317	,046	,002
Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]	,529 ^b	,799 ^b	,049 ^b	,001 ^b

	ВнутМот	ЗПМ	ЗНМ	Планування	Моделювання
Mann-Whitney U	182,500	184,500	167,000	186,500	173,000
Wilcoxon W	392,500	394,500	377,000	396,500	383,000
Z	-,529	-,427	-,907	-,373	-,746
Asymp. Sig. (2-tailed)	,597	,669	,364	,709	,455
Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]	,640 ^b	,678 ^b	,383 ^b	,718 ^b	,478 ^b

	Програмування	Оцінюв.результатів	Гручкість	Самостійність
Mann-Whitney U	184,500	196,000	160,500	190,500
Wilcoxon W	394,500	406,000	370,500	400,500
Z	-,428	-,112	-1,087	-,262
Asymp. Sig. (2-tailed)	,668	,911	,277	,794
Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]	,678 ^b	,925 ^b	,289 ^b	,799 ^b

	ЗагалРівСаморегуляції
Mann-Whitney U	165,500
Wilcoxon W	375,500
Z	-,937
Asymp. Sig. (2-tailed)	,349
Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]	,355 ^b

Ранги				
	Курс	N	Mean Rank	Sum of Ranks
ФізичнеЯ	1-й курс	20	19,15	383,00
	4-й курс	20	21,85	437,00
	Total	40		
СоціальнеЯ	1-й курс	20	19,50	390,00
	4-й курс	20	21,50	430,00
	Total	40		
РефлексивнеЯ	1-й курс	20	18,63	372,50
	4-й курс	20	22,38	447,50
	Total	40		
КомунікавивнеЯ	1-й курс	20	20,50	410,00
	4-й курс	20	20,50	410,00
	Total	40		
ДіяльнеЯ	1-й курс	20	16,68	333,50
	4-й курс	20	24,33	486,50
	Total	40		
ПерспективнеЯ	1-й курс	20	19,30	386,00
	4-й курс	20	21,70	434,00
	Total	40		
МатеріальнеЯ	1-й курс	20	20,00	400,00
	4-й курс	20	21,00	420,00
	Total	40		
РівеньДиферен	1-й курс	20	16,85	337,00
	4-й курс	20	24,15	483,00
	Total	40		
РівВолодВмін	1-й курс	20	14,70	294,00
	4-й курс	20	26,30	526,00
	Total	40		
ВнутМот	1-й курс	20	21,38	427,50
	4-й курс	20	19,63	392,50
	Total	40		
ЗПМ	1-й курс	20	21,28	425,50
	4-й курс	20	19,73	394,50
	Total	40		
ЗНМ	1-й курс	20	22,15	443,00
	4-й курс	20	18,85	377,00
	Total	40		
Планування	1-й курс	20	21,18	423,50
	4-й курс	20	19,83	396,50
	Total	40		
Моделювання	1-й курс	20	21,85	437,00
	4-й курс	20	19,15	383,00
	Total	40		
Програмування	1-й курс	20	21,28	425,50
	4-й курс	20	19,73	394,50
	Total	40		
Оцінюв.результатів	1-й курс	20	20,30	406,00

ЗАКІНЧЕННЯ ДОДАТКУ М

	4-й курс	20	20,70	414,00
	Total	40		
Гручкість	1-й курс	20	22,48	449,50
	4-й курс	20	18,53	370,50
	Total	40		
Самостійність	1-й курс	20	20,03	400,50
	4-й курс	20	20,98	419,50
	Total	40		
ЗагалРівСаморегуляції	1-й курс	20	18,78	375,50
	4-й курс	20	22,23	444,50
	Total	40		